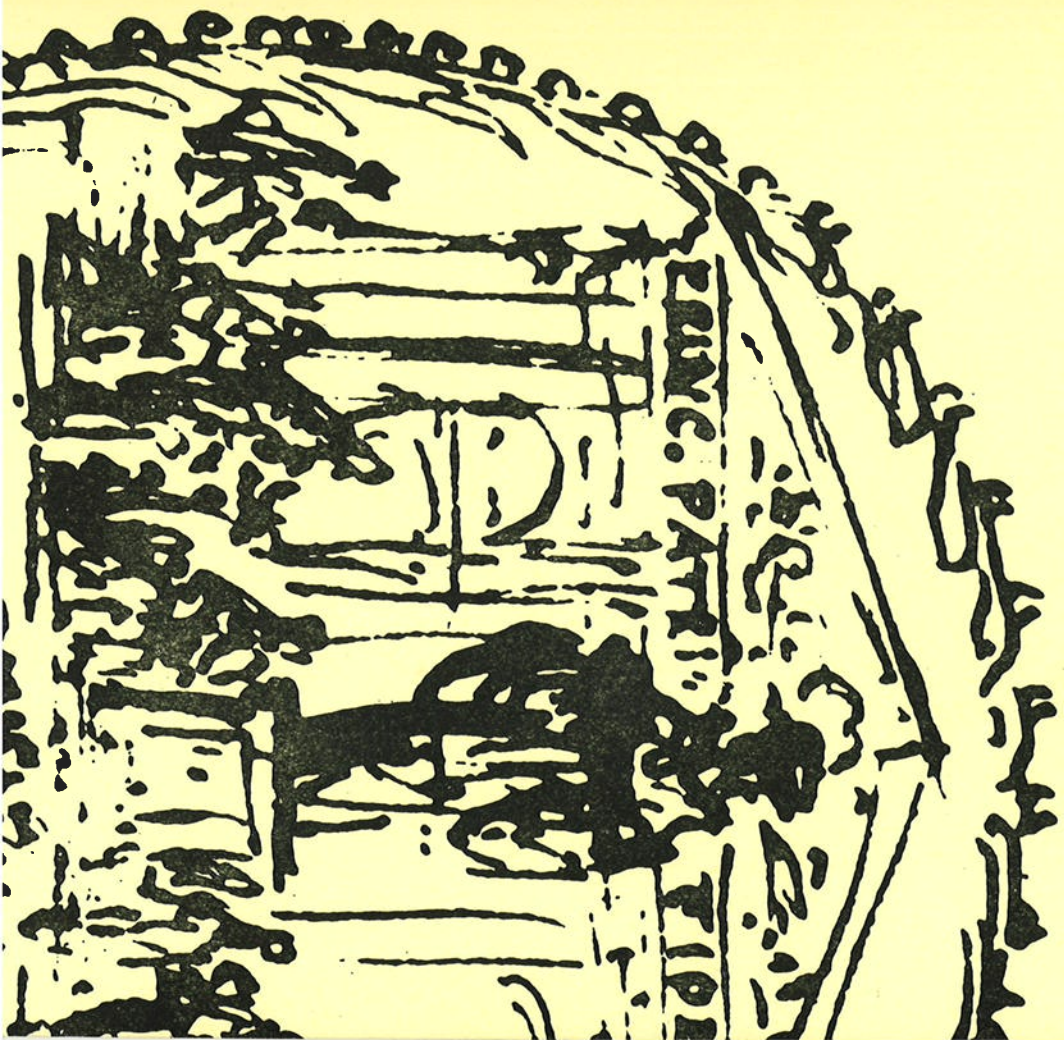

Penningen

uitgegeven door de

Rotterdamse Vroedschap

nismatische Kring Rotterdam - 1982

Met dank aan het bereidwillige personeel van diverse archieven die ons in meerdere opzichten behulpzaam waren.

Onder redactie van

N. L. M. Arkesteijn

C. J. F. Klaassen

H. J. van der Wiel

Penningen

uitgegeven door de

Rotterdamse Vroedschap

Numismatische Kring Rotterdam - 1982

Inhoud

1.	Inleiding	p. 5
2.	J. H. W. Unger: De Vroedschapspenningen van Rotterdam	9
3.	Volledige bronnen weergave	26
4.	Rekeningen	45
5.	De Rustbewaarderspenning van 1787	46
6.	Beschrijving der penningen	49
7.	Litteratuur	52

afbeeldingen,

Penningen		24
Tekeningen en brief van Romeijn de Hooghe dd 4-1-1689		26
Contract met Daniel Koene dd 18-2-1705 betreffende de levering van vroedschapspenningen		30

INLEIDING

Het twintigjarig bestaan van de Rotterdamse Numismatische Kring vormde een goede aanleiding om een deel van het in de loop der jaren gekweekte kapitaal op numismatische wijze aan de leden terug te geven. Munten zijn in Rotterdam nooit geslagen, maar van overheidswege is wel een aantal vroedschapspenningen geslagen. In het Rotterdams jaarboekje van 1888 heeft de toenmalige archivaris van de Gemeente Rotterdam deze op uitstekende wijze beschreven. Dit artikel, numismatisch van groot belang, is zelfs antiquarisch zeer moeilijk verkrijgbaar.

We hebben gemeend velen een genoegen te doen met een integrale herdruk van deze publicatie, verrijkt met een volledige weergave van de bronnen afkomstig uit het Gemeente Archief Rotterdam, en enkele gegevens betreffende een eveneens door de vroedschap uitgegeven penning in 1787.

Vroedschapspenningen dienden als presentiepenning voor de vergadering van de vroedschap, en soms als beloning voor een bijzondere prestatie. Ze konden tegen baar geld worden ingewisseld bij de thesaurier van de stad. In sommige plaatsen werd bij de invoering duidelijk gesteld dat men zodoende hoopte op een grotere opkomst van de leden.

De oudste vroedschapspenning mij bekend is die van *Middelburg*: besteld in 1488 en daarna nog eens in 1540, diende deze penning tot 1674. Daarna was zij niet meer inwisselbaar. Zij kon worden ingewisseld tegen 6 en later tegen 12 stuivers.

Zierikzee volgde in 1549 met een loden penning, terwijl in 1585 koperen exemplaren werden aangemaakt, beide inwisselbaar tegen 3 stuivers.

Nijmegen voerde in 1557 presentiepenningen in en liet in 1580 weer andere maken; na 1590 zijn ze niet meer gebruikt.

Groningen begon met dit gebruik in 1578. Deze koperen raadstekens droegen een jaartal en konden worden ingewisseld tegen 2 stuivers. Van 1594 komt ook een zilveren exemplaar voor. De geringe intrinsieke waarde van deze vroedschapspenningen heeft geleid tot de aanmaak van vervalsingen. Die met de jaartallen 1580, 1585 en 1595 zijn allemaal vals; van 1591 bestaat een geelkoperen vervalsing.

Leiden besloot in 1671 tot de invoering van een zilveren vroedschapspenning en sedertdien werden deze penningen nergens meer in onedel metaal geslagen en was de intrinsieke waarde hoog genoeg om eventuele vervalsers te weerhouden. Hoewel de Leidse penningen enige

malen zijn nabesteld, bleven beeldenaar en legende steeds gehandhaafd.

Haarlem laat in 1688 een ontwerp maken door Romeyn de Hooghe, waarna Daniel Drapentier de stempels sneed en de Dordse Munt zich met de uitvoering belastte. De eerste aflevering bestond uit 1311 dubbele en 3006 enkele vroedschapspenningen. Romeijn de Hooghe was een zoon van een knopenmaker in Amsterdam, (doop 10 september 1645) en woonde in Haarlem. Hij was buiten rechtsgeloorde (als zodanig gepromoveerd in Harderwijk in 1689), ook schilder, graveur, kaartetser, beeldhouwer, goudsmid, uitgever, kunsthandelaar, schrijver, emailleur en stempelsnijder.

Hij stichtte in Haarlem een tekenacademie in 1688, overleed op 10 juni 1708. Hij behoorde tot de belangrijkste kunstenaars uit de tweede helft van de 17e eeuw.

Dan komt in 1689 *Rotterdam*, waarover Unger uitvoerig bericht en Gouda in 1691. De Haagse stempelsnijder Josias Drappentier maakte naar een ontwerp van Arent Lepelaar de stempels en leverde 70 gouden en 3000 zilveren penningen. Gouda betaalde hem op 11 maart 1692 f 360,— arbeidsloon, en aan materiaalkosten f 1498,— voor het goud en f 2981.6 voor het zilver.

De vroedschap van *Alkmaar* liet in 1692 een ontwerp maken door Romeyn de Hooghe, nadat men zich als goede West-Friezen eerst van de kosten op de hoogte hadden gesteld bij de Goudse vroedschap. De stempels werden geleverd door Reinier Arondeaux te Amsterdam. Tussen 1693 en 1695 werden 4000 stuks in zilver en 104 in goud afgeleverd; in 1711 leverde de Munt van Dordrecht een aanvulling van 50 gouden en 1000 zilveren, en omdat de oude stempels niet meer bruikbaar waren liet men in 1712 nieuwe stempels naar hetzelfde ontwerp maken door Smeltzing; deze overleed echter voordat zijn opdracht geheel was uitgevoerd. Later werd in 1735 door Nicolaas van Swinderen en in 1772 door Johan Georg Holtzhey, nog steeds naar het oude ontwerp, een aantal nieuwe stempels gemaakt, waarvan hij ook in 1778 en 1784 nog penningen leverde, in totaal 9263 zilveren en 277 gouden.

's-*Hertogenbosch*, waar de vroedschapsleden blijkaar ook vaak verstek lieten gaan, voerde op 30 november 1703 de presentiepenning in, welke tot 1798 werd gehandhaafd. Een keur van penningen, vele gemaakt door Theo van Berckel, danken wij aan de kunstlievende Bossche Vroedschap

Na Den Bosch komt 's-*Gravenhage*, waar de eerste vroedschapspenning in 1718 wordt besteld. De stempels werden gemaakt door Daniel Drapentier, stempelsnijder van de Munt te Dordrecht. Hij leverde 10 gouden en 216 zilveren exemplaren, toen brak het stempel. Met nieuw gemaakte stempels werden alsnog kleine en grote gouden penningen geslagen; de grote waren bestemd voor de burgemeesters en de baljuw. In 1730 levert Johannes Drappentier nieuwe stempels, in 1733 weer andere volgens een nieuw ontwerp; in 1736 werden wederom nieuwe penningen

ontworpen en gemaakt, nu door Nicolaas van Swinderen. In 1768 zijn voor de eerste maal Haagse vroedschapspenningen in de Munt van Utrecht geslagen; in 1786 werd weer een Haagse vroedschapspenning in Utrecht besteld; het stempel werd gemaakt door Hendrik de Meyer, er werden 4 gouden en 300 zilveren penningen afgeleverd. Vijf jaar later werden op de Munt in Utrecht nog 10 gouden exemplaren geslagen. Na Den Haag hebben ook de vroedschappen van *Voorne*, *Leeuwarden* en als laatste ook *Deft* vroedschapspenningen laten slaan.

Nu terug naar Rotterdam. Er werden daar in de loop der tijd in zilver 5 verschillende presentiepenningen gemaakt van aanvankelijk tweeënel gewicht, maar overigens gelijk. De zware penningen waren bestemd voor de burgemeesters, de lichte voor de overige leden van de vroedschap. In 1689 konden de burgemeesterspenningen worden ingewisseld tegen 26 stuivers, de overige vroedschapsleden zagen hun aanwezigheid ter vergadering beloond met 22 stuivers. Daarnaast werden ook gouden afslagen gemaakt. De vroedschapspenningen werden voor het eerst uitgereikt op de vergadering van 26 september 1689. Ter vergelijking; de schepenen hadden tot 1650 een uurloon van 2 stuivers; op 5 december van dat jaar werd hun vergoeding verdubbeld, voorwaar een vorstelijk St. Nicolaas geschenk! In 1709 werd ook het presentiegeld van de vroedschap verhoogd, de burgemeesterspenning bracht toen 52 en de gewone penning 45 stuivers op. De verschillende vroedschapspenningen van Rotterdam zijn in de hierna volgende publicatie van Unger beschreven. Een heel ander soort penning werd, als enige andere door de stad uitgegeven penning, in 1787 gemaakt om uit te delen aan de schutterij. Aanleiding was hun optreden bij het herstel van de stadhoudelijke waardigheid van Prins Willem V in 1787. Deze zogenaamde rustbewaarderspenning (Vervolg Van Loon negende stuk, 696) wordt op de plaat afgebeeld en de daartoe strekkende archiefstukken worden achter die over de vroedschapspenningen weergegeven.

Omdat het stadsbestuur tijdens de Republiek heel anders werd geregeld dan tegenwoordig, wil ik deze inleiding besluiten met een korte toelichting.

Tot de vroedschap werd men verkozen voor het leven. Ontslag werd verleend bij vertrek uit de stad, bij hoge leeftijd, of op eigen verzoek. Soms zijn, bij grote politieke veranderingen, alle leden of een gedeelte van hen afgezet. In normale tijden vulde de vroedschap zichzelf aan, een privilege dat zij al verkregen hadden van de Landsheer vóór de opstand tegen Spanje. De vroedschap beraadslaagde niet alleen over de plaatselijke zaken, maar ook over de staatszaken. Hun afgevaardigde in de Staten van het gewest vormde met die der andere steden het Provinciaal Bestuur, en uit de Staten der zeven provincies werden de Staten-Generaal gekozen, die uiteindelijk het land bestuurden. De vroedschap vormde ook de uitvoerende macht in de stad en koos uit haar midden vier burgemeesters, die met het dagelijks bestuur belast waren. Ook stelde ze de voordracht op voor de benoeming van de schepenen, die als plaatselijke rechterlijke macht door de Stadhouder — of bij

afwezigheid van een zodanige functie — door de Staten van het gewest werden benoemd. De verkiezing van de burgemeesters geschiedde uit een voordracht die jaarlijks werd opgesteld door een commissie, de zogenaamde boonheren. Deze werden door loting door en uit de vroedschap gekozen. Oorspronkelijk, al in 1479, geschiedde deze loting door middel van zwarte en witte bonen, vandaar de naam. Eenzelfde procedure werd gevolgd bij de nominatie voor de schepenen. De wekelijkse vroedschapsvergaderingen werden ook bijgewoond door de pensionaris, een ambtenaar zonder stemrecht, die optrad als secretaris en juridisch adviseur, en als zodanig ook bij de vergaderingen van de burgemeesters diende. Als de burgemeesters dat nodig oordeelden kon de vroedschap ook voor een extra vergadering worden opgeroepen.

C. J. F. Klassen

DE VROEDSCHAPSPENNINGEN VAN ROTTERDAM,

DOOR

J. H. W. U N G E R

Het was in vroeger tijd de gewoonte aan de leden van de Vroedschap, als zij in de vergadering verschenen, een kleine vergoeding in den vorm van presentiegeld te geven. De pensionaris, of in andere steden een der secretarissen, hield nauwkeurig aantekening van het aantal malen, dat elk lid opgekomen was en na eenigen tijd werden dan aan Burgemeesteren, Schepenen, Vroedschappen, Secretarissen en leden van andere regeeringcolleges die gelden uitbetaald. Zoo vindt men bijv. te Rotterdam in de Rekening van den thesaurier Mr. Willem van Hogendorp, dat door hem uitgegeven was aan presentiegeld over het tijdvak, loopende van 1 Mei 1688 tot 30 April 1689 aan Heeren Burgermeesteren, Pensionaris en Secretaris 890 gulden, aan de Heeren Bailluw, Schepenen en hun Secretarissen 3222 gld., aan de Heeren Weesmeesteren en derselver Secretaris 579 gld. 12 st., aan de Heeren Vredemaekers 910 gld. 2 st. en aan «de Heeren Vroedschappen, Pensionaris en Secretaris deser stad ter saake van presentiegelden tzedert den 17 Mey 1688 tot den 19 September 1689» de somma van 779 gld.

Het bedrag van deze presentiegelden was dus niet onbelangrijk en de administratie daarover vereischte veel zorg.

In sommige steden had men daarom wat anders bedacht: men liet penningen slaan van een bepaalde waarde en gaf deze in plaats van presentiegeld, onder voorwaarde, dat de stad ze na eenigen tijd voor de volle waarde weer kon inruilen. Het oudste voorbeeld hiervan, zij het ook in eenigszins anderen vorm, vinden we in Nijmegen (1). Daar werd in 1531 «des andres daighs nae nyen jairs» bepaald, dat voortaan op elken Woensdag, als de Raad vergaderde, de tegenwoordig zijnde leden 3 «stuivers» zouden ontvangen. In 1558 werd besloten dit bedrag op 4 stuivers vast te stellen, waarvoor gewoonlijk een kan wijn bij de stadswijnkoopers gehaald werd. Om den besten wijn voor de Raadsleden te verkrijgen werd het «voir ralsam angesien», dat er «Raitzeken» gemaakt zouden worden, elk twee Brabantse stuivers waard, die in plaats van presentiegeld aan de Raadsleden werden uitgereikt en

(1) W. J. de Voogt, Aanteekeningen betreffende de Nijmeegsche vroedschaps- en vereeringpenningen. (Niet in den handel). Amst. 1866, bl. 4 vgl.

waarvoor deze een kan «Raitwijn» konden verkrijgen of desverkiezende de waarde daarvan in geld.

Ook andere steden lieten penningen slaan, die in plaats van presentiegeld werden uitgereikt. Zoo is van Dokkum een penning bekend, in het jaar 1552 geslagen en bij van Loon I. bl. 327 afgebeeld, van Middelburg in 1623, van 's Hertogenbosch in 1629, van Kampen in 1666, van Leiden in 1670 met herinnering aan het jaar 1574, Rotterdam in 1689, verder na dien tijd van Gouda, Haarlem, Alkmaar, Delft, 's Gravenhage, Leuwarden, Doesburg en Groningen. Het is mogelijk, dat er bovendien van andere steden nog penningen bestaan, doch hiernede hebben we ons voor 't oogenblik niet bezig te houden.

Er is tot heden nog slechts weinig over de vroedschapspenningen van Rotterdam geschreven. In het derde deel van van Loons bekend werk (bl. 420) vindt men de oudste penning afgebeeld. Later (1830) gaf G. van Orden in zijn «Bijdragen tot de penningkunde (numismatiek) van het Koninkrijk der Nederlanden» de beschrijving en afbeelding van de tweede en vierde vroedschapspenning, terwijl in de «Description de mœreaux et jetons de présence, etc.», van L. Minard van Hoorebeke, in 1878 uitgegeven, eene reproductie van de vierde penning te vinden is. Eindelijk werd in het «Eerste vervolg» op van Loon een afbeelding van de vroedschapspenning van 1720 opgenomen.

De hier opgegeven werken geven echter alleen eene min of meer nauwkeurige afbeelding met eene beschrijving. Over hun doel, de wijze van uitgifte of den maker van teekening of stempel vindt men met geen enkel woord gewag gemaakt. Dit onderwerp te behandelen, al is het uit den aard der zaak eenigszins eentonig, is het doel van het hier volgende opstel. Een vraag, mij eenigen tijd geleden gedaan, naar de geschiedenis der Rotterdamse vroedschapspenningen, bracht mij er toe deze in het archief nader te onderzoeken.

Het eerst vinden we van deze vroedschapspenningen melding gemaakt in de Vroedschapsresolutie van 6 September 1688, waar we aldus lezen: «Burgemeesteren hebben dese vergaderinge voorgedragen ende de leden vande selve in bedencken gegeven, off de Regeringe niet soude connen goed vinden, dat naer het exempel van andere steden een penning wierde geslagen, dewelcke aen de presente Leden als de Vroedschap vergadert is, soude werden gegeven, in de plaetse van presentiegelden, de welcke nu werden aengeteijkent; waer op gedelibereert zijnde is goedgevonden, ende verstaen de Heeren Burgemeesteren ende Rekenmeesteren te autoriseren, gelyk deselve geautoriseert werden bij deesen, om soodanige penningen te laten slaen, ende ordre te beraemen aen wien ende op welcke wijze deselve sal werden gegeven.»

Ingevolge deze opdracht schijnen Burgemeesteren zich toen gewend te hebben tot den bekenden graveur Romein de Hooghe om eenige ontwerpen voor eene dergelijke penning. Den 4 Januari 1689 antwoordde deze met een brief, waarvan hier eene woordelijke kopie volgt (!):

(1) Deze brief werd een paar jaren geleden door den heer wethouder C. E. Viruly aan het archief onzer gemeente geschonken.

Mijne Heeren.

Uwe E. G: Achtb: sien hier eenige kleyne schetsjens na de overgesondene krabbelingen, deze quadreeren alleen, op die opgegevene subjecten, te weeten: voor 't een: *Principi patraeque fideles*, en 't andere: *Crescit ab invidia*. doch ick vermeyne dat die twee inscriptiën wel meer gracen souden winnen, indien men, Andere verkiezingen mocht neemen, 't sou mogelyk wel so wel yder gevallen; en ick wil daer geeme het mijn toe contrbueeren, verwachtende alleen, Uwe Ed: G: Achtb: ordres, of de keur uyt deesen, om die de welke gekoooren syn, net op te maeken, ten dienste van de stempelsnyder, van welke of van Ue: G: Achtb: ick dit te gemoet sie als

Mijne Heeren

Uwer E: Gr: Achthaertheeden

verschuldigste en onderdanigsten

Dienaer,

ROMEIN DE HOOGHE.

den 4 Januari 1689

Van de ontwerpen, die met vlugge hand aan het hoofd van dezen brief geschetst zijn, vertoont het eerste een boom; in het verschiet een gezicht op de stad van de Maaszijde, onderaan het opschrift: «Rotterdamensium resp. 1688», terwijl aan weerszijden van den boom op een lint de woorden: «Crescit ab invidia» geschreven staan.

Op het tweede ontwerp ziet men het standbeeld van Erasmus; tegen het voetstuk is het wapen van Rotterdam geplaatst met onderschrift: «Principi patraeque fideles». Op den achtergrond een zaal met twee deuren, waarin een aantal personen vergaderen. Aan weerszijden van Erasmus de letters: S. C. Romein de Hooghe schreef hierbij: «Erasmus in een Raedkamer».

Het derde ontwerp komt het meest het uitgevoerde nabij. Op den achtergrond een eerepoort met het opschrift: «Princ. patri, fideles». In het midden der vergaderzaal met een menigte personen het beeld van Erasmus en daaronder het wapen van Rotterdam.

Op het vierde ontwerp is alleen het wapen der stad opgenomen met het opschrift: «Rotterdamensium resp. MDCLXXXIX.» en verschillende attributen er onder.

Het laatste ontwerp is slechts zeer vluchtig geschetst: op den voorgrond het standbeeld van Erasmus met twee zittende vrouwenfiguren ter weerszijden. In het verschiet de stad, van de Maaszijde gezien, en bovenaan het opschrift: «Princ. patr. q. fide». De Hooghe schreef hierbij: «Wijsheyt en getrouweyten aen 't beelt van Erasmus, de stad int verschiet».

Vergelijkt men nu deze vijf ontwerpen met de penning, dan ziet men, dat daarin belangrijke wijzigingen zijn aangebracht, en dat, zoo het uitgevoerde ontwerp werkelijk van Romein de Hooghe afkomstig is, deze een geheel andere teekening moet geleverd hebben. In het archief is dienaangaande niets meer te vinden.

Op de penning, zooals zij in 1689 geslagen werd (1), is aan de eene zijde Rotterdam voorgesteld in het verschiet, van de Maaszijde gezien, en op den voorgrond onder een palmboom, haar gekroond wapenschild, door twee leeuwen vastgehouden, waaronder op een lint staat: «Rotterdamum». Aan de andere zijde op den voorgrond het standbeeld van Erasmus, op het tweede plan eene vergadering van 18 personen in Romeinsch kostuum gekleed, en op den achtergrond een eerepoort, die tot opschrift draagt: «Principi Patriaeque», d.i. «Aan den Prins en het Vaderland». Boven de eerepoort is in een lauwerkrans met verschillende attributen een borstbeeld van koning Willem III geplaatst. In het verschiet tusschen de toog ziet men water met schepen. Tusschen de kolommen de letters: S. C., d.i. Senatus Consulto; onderaan de penning het jaartal 1689. Dat den stadhouder, die kort geleden tot koning van Engeland gekroond was, eene eereplaats werd gegeven op deze penning, is wel een bewijs, hoezeer de Vroedschap van Rotterdam, waar de Engelsche handel bijzonder bloeide, ingenomen was met de verheffing van den prins van Oranje (2).

Den 11 Juli 1689 werd door Burgermeesteren besloten den muntmeester Sonnemans te Dordrecht op te dragen het slaan van drie duizend kleine en twaalf honderd groote penningen, «dewelke aende presente Vroetschappen staen gegeven te werden ende dat voor een somme van hondert silvere ducats, mits het marck fljn sal wesen van 25 gl. 8 st., de kleyne penningh van 18 st: en de groote 24 st.» Deze opdracht werd, naar het schijnt, niet zoo spoedig uitgevoerd, want den 17 September 1689 schreven Burgermeesteren aan Sonnemans om «op morgen, indien niet geheel, bij provisie een gedeelte van de penningen te zenden». Den 21 hadden zij tot hunne verwondering nog niets van hem ontvangen en verzochten toen op nieuw «soo haest mogelyk is» ze te zenden, waarbij tegelijk een bestelling gevoegd werd van zes groote en zes kleine gouden penningen.

Dit tweede schrijven hielp, want den 26 September 1689 konden, volgens eene speciale aantekening in de Vroedschapsresolutiën, voor de eerste maal de penningen uitgereikt worden.

Uit de hierboven reeds genoemde Rekeningh van den thesaurier Mr. Willem van Hogendorp vernemen we ook, wie de stempelsnijder van deze eerste Rotterdamsche vroedschapspenning geweest is. Onder no. 550 werd daarin opgeteekend, dat «6 October 1689 betaelt (is) aan Daniel Drapentier een somma van f 400 over het graveeren en smeden van twee paer stempels, volgens rekeninge en ordonnantie van de Heeren Burgemeesteren». We zien hieruit tevens, dat er van den aanvang af twee penningen geweest zijn, die slechts in geringe details en

in grootte eenigszins verschillen, gelijk uit de bijgevoegde afbeeldingen kan blijken (1).

In dezelfde Rekeningh vinden we een andere post (no. 552), waaruit we de onkosten van de 3000 kleine en 1200 groote penningen leeren kennen: 20 October 1689 werd aan den muntmeester M. Sonnemans betaald een somma van f 4852,12 over leverantie van de zilveren vroedschapspenningen.

In de Rekeningh van den thesaurier Paulus Timmers van 1691 vinden we, als aanvulling, dat onder no. 637 betaald is aan Mattheus Sonnemans de somma van 5138 gl. 10 st. «wegens het silver en slaen van 3000 kleyne en 1200 groote vroedschapspenningen».

Drie van de vier stempels, benooidigd voor de beide penningen, worden nog op de antiquiteitenkamer in het archief der gemeente bewaard.

Den 12 November 1696 werd in de vergadering der Vroedschap bekend gemaakt, dat «de kleyne vroedschapspenningen alle gedistribueert, ende van de groote Burgermeesterpenningen weijnigh noch overigh waren». Na deliberatie werden aan Burgermeesteren en Rekenmeesteren opgedragen de rekening daarvan op te nemen en te overleggen, of er nieuwe penningen geslagen of de gedistribueerde wederom opgewisseld moesten worden. Eenige dagen later, den 24 November, werd na het rapport van Burgermeesteren en Rekenmeesteren gehoord te hebben, besloten, dat de penningen «sullen werden ingewisselt, te weten de kleyne tegens twee ende twintigh, en de groote tegens ses ende twintigh stuivers, en zijn de Heeren Burgermeesteren versogt gedurende de distributie vande selve te besorgen, dat een ander concept van stempel gemaect, en dese vergaderinge geexhibeert mogte werden».

Door de leden der Vroedschap werd hiervan druk gebruik gemaakt. De thesaurier Mr. Willem van Hogendorp wijdde in zijn Rekeningh over 1696 hieraan een afzonderlijk hoofd, waaruit blijkt, dat er 967 groote en 2658 kleine vroedschapspenningen ingewisseld werden, ten bedrage van 4407 gl. 6 st. In het volgende jaar werden nog eens 344 kleine «opgewisseld».

Drie jaren later moest er op nieuw in de Vroedschapsvergadering van 26 October 1699 medegedeeld worden, dat de vroedschapspenningen wederom uitgedeeld waren. Evenals de vorige maal werd besloten, dat de penningen op dezelfde voorwaarden zouden kunnen worden opgewisseld, en, werd er bijgevoegd, «zijn de Heeren Burgermeesteren nochmaels versogt onderwijlen haer gedagten te laten gaen op een concept van een andere stempel, die te laten teekenen, en dese vergaderinge te exhiberen». Het gevolg van dezen maatregel was, dat er in dat jaar

(1) Zie afb. 1/2.
(2) Vergelijk van Loon, Ned. historiepenningen III bl. 420.

(1) Van de beide penningen (afb. 1 en 2) is de eene in doorsnede 32 mM., de andere 34 mM. Vergelijkt men ze nauwkeuriger, dan blijkt, dat op 1a de scheepjes aan de linkerzijde anders geplaatst zijn dan op 2a, dat de beide wapenschilden evenzoo kleine afwijkingen vertoonen. Aan de keerzijde 2e en 2b valt het verschil in de jaartallen dadelijk in het oog, terwijl bij aandachtige beschouwing ook in de groepen personen eenige kleine afwijkingen op te merken zijn.

875 groote of Burgermeesterspenningen en 2146 kleine ingewisseld zijn, voor de somma van 3392 gl. 3 st. Aan de vermaning, in deze resolutie uitgedrukt, werd door Burgermeesteren geen gevolg gegeven, want den 28 November 1702 werd nogmaals besloten de uitgedeelde vroedschapspenningen in te wisselen volgens de resolutie van 26 October 1699.

Deze penningen werden soms ook wel voor andere doeleinden gebruikt. Het eerste voorbeeld van dien aard vinden we in de Rekening van den Thesaurier Mr. Bastiaan Schepers over het jaar 1699. Daaruit blijkt, dat «den 28 September betaalt (is) aan Philips de Custer, camerewaarder, een somma van 330 gl., ten eynde omme die aanden muntmeester tot Dordrecht te betaalen voor twaalf goudse vroedschapspenningen, verëent aan de twaalf Franse diaconen, de Loterije (1) voordien aamen op versoeck vande Heeren vande Regeeringe bijgewoont habende, comende ider penning op vijf ducaten, met het opgelt 27 gl. 10 st.» Straks zullen wij nog een dergelijk geval zien.

Intusschen kwam Prins Willem III, tengevolge van een ongelukkigen val van zijn paard, den 19 Maart 1702 te overlijden en nu begreep de Vroedschap, dat andere penningen noodzakelijk waren. Den 29 Augustus 1704 werd door de Vroedschap besloten «te committeren de Heeren Burgermeesteren ende Rekenmeesteren, omme te overleggen off niet een nieuwe, en hoedanigen andere stempel tot een vroedschapspenning behoorde te werden gemaect, en dese vergadering te dienen van hare consideratien en advis».

Er werd nu werk van de zaak gemaect, want den 14 October 1704 luidde het rapport aan de Vroedschap, dat er «was ontworpen een project van een nieuwe vroedschapspenningh, hebbende aan d'eene zijde een sinnebeeld en aan d'andere zijde een explicite van het selve met toepassing op dese stad. En is daarvan bij provisie communicatie gegeven, ten elijnde bij de leden van dese vergadering nader daer op zoude konnen werden gereflecteert waertoe het selve in Burgermeesterenkamer gedurende eenige dagen gereet, ende voor de hand zoude werden gehouden».

Dat het doen maken van een nieuwe vroedschapspenning niet licht werd opgenomen, maar aan de leden der Vroedschap heel wat hoofdbreken kostte, bewijst het aangeteekende der gehouden bespreking in de vergadering van 24 November daaraanvolgende:

«Is bij resumptie in deliberatie gebracht het project van een nieuwe vroedschapspenningh, waer van onder de Notulen van dese vergaderin-

(1) Deze loterij was groot 1.250.000 gulden, verdeeld in 62.500 loten, waarvan de zuivere opbrengst, die later 79.800 gl. bleek groot te zijn, strekken moest voor de verschillende diaconien. Den 3 October 1695 vindt men het eerst in de Vroedschapsresolutiën er melding van gemaect, terwijl in Nov. 1699 de opbrengst pas kon medegedeeld worden. De trekking had plaats in het bijzijn van twee leden der Vroedschap, die bij beurten tegenwoordig moesten zijn, en voor elke zitting een vroedschapspenning ontvingen. Bij verzuim moesten zij 3 gld. boete betalen. (Res. d. V. 8 Febr. 1699).

ge vanden 29 Augustus ende 14 October laetstleden breder is gemelt, en is gelesen de memorie hierna volgende

Consideratien gevallen op het concipieren van een vroedschapspenningh.

Het eerste overlegh bestond daer in off men een sinnebeeld soude nemen, off niet. En is gemeijnt dat het beter was geen sinnebeeld te nemen, soo men daer omtrent sich niet zoude konnen voldoen.

Dan dat het beter zoude wesen een sinnebeeld te verkiezen, soo men een konde uijt denken, dat soude sijn sinrijck, bequaem om op soo kleijne specie te werden vertoont, en wel gepast,

Oock soodanigh, dat de sin daer van in korte woorden klaer genoeg zoude konnen werden geexpresseert.

Daer op sijn gedagten gevallen op differente sinnebeelden.

De eerste discoursen rouleerden op generale concepten betreffende de pligt van Regenten, en de Staat van Landen off van Stad, als Wijsheijt, Eendragt, Vrijheijt en dergelijke.

Daer jegens wierd geconsidereert, voor eerst:

Dat alles wat soo generael is, genoegsaem op alle Steden en vrije Regeringen kan werden geapliceert, en dat in deesen iets bedagt behoorde te werden, dat particulier Rapport zoude hebben op soodanige Steden als Rotterdam.

Ten tweeden, dat de sinnebeelden, soo vande pligt der Regenten, als vande constitutie der Regeringe, lichtelijc misdijdinge subject sijn.

Vervolgens zijnde gesproken van een sinnebeeld, dat nader rapport tot Rotterdam zoude hebben, is geprojecteert,

Dat verbeeld zoude werden, de circulatie van het water inde nature.

En te gelijk daer in iets van een revier ende vande zee zoude werden vertoont,

Bestaende de kragt van dit sinnebeeld inde volgende over een komin-gen,

Gelijk het water vande hoogten aff, door de rivieren inde zee valt,

En het water door de son uijt de Zee opgehaelt, en daarvan inde Lugt wolcken geformeert zijnde, wederom komt op de aerde,

Alsoo inde steden van Commerce, het uijtvoeren vande koopmanschappen, veroorsaect het invoeren, en het een op het ander komt te volgen.

Dat oock gelijk door dese beweginge inde nature, de vrugtbaerheijt werd veroorsaect, alsoo de Steden daer de koopmanschap floreert in de verwisselinge van waren daer door geluckigh werden.

Bij dese over een kominen, die de essentieelste sijn, valt het noch toe, dat soo in het sinnebeeld, als in hetgeen verbeeld werd, het water van het voortraemste is, dat voorkomt, immers soo veel aangaet de koop-handel, die over zee en rivieren werd gedreven.

Uijt dit alles is geresulteert, de teijkeninge gemaect bij de schilder vander Werff, waer in verbeeld is, de gemelte circulatie.

De Riviere is verbeeld opde gewonelijke wijze, en om te gelijk eenigsints op het oogmerk te doen reflecteren, is de naam vande Maas, op de pot gestelt.

De overvloed die vande Coopmanschap kan werden verwagt, het genoegen dat daer in werd geschept, en de eenparige, en hertelijke zorg, die daer voor behoort te werden gedragen, werd verbeeld in twee zee-kinderen de handen in malcanderen slaende, en hebbende in dat postuer tusschen haer bijden een hoorn van overvloed en de gewonelijke verbeeldinge van Commerce.

Op de eene zijde vande penningh soude komen dit sinnebeeld en op de andere zijde de uijtlegginge met een applicatie gelijk oock het wapen van Rotterdam.

Soo veel aengaet de uijtlegginge, en applicatie was te letten, voornamentlijk op twee saken, te weten,

Dat die begrepen zijn in weijnigh woorden, En egter klaer genoegh zij.

Wijders was beter (hoewel niet absoluut nodigh) dat dit alles wierde gestelt in veersjens,

En wel in zoodanige soorten, die niet vande vloeijsenste zijn, gelijk veeltijds werde gebruykt in inschriptionen als oock in hoogdravende materien, in beide gevallen om door een langsamer enunciatie te meer te doen reflecteren opde kragt vande woorden.

Boven dit alles soude oock wel geleth mogen werden op de schickinge na de ronte vande penningh om de regelen vande veersjens soo weijnigh als mogelijk is te breken.

Dit is noch min noodzakelijk, als het voorgaende, maer als men het treffen kan is het beter en gevoegelijker.

Vervolgens quam in overlegh welcke tael in desen gebruykt behoorde te werden.

En wierd gemeijnt, dat de Latijnsche tael behoorde te werden verkosen om twee redenen, te weten: Dat die tael is een gemeene tael, en daerom in publijcque inschriptionen, en diergelijke saken veel gebruykt werd.

En dat het onmogelijk is in het duijsch sigh te exprimeren met soo weijnigh woorden, voornamentlijk omdat men daer in geen sin kan uitmaken zonder het gebruyk van bijwoorden van *de*, *het* hebben etc., die inde Latijnsche tael niet bekend zijn.

De woorden tot desen eijnde geconcipieert staen hier onder gedrukt, om met eenen te kunnen sien hoe groot de letters zoude wesen, hoe de schickinge vande regulen zouden kunnen werden genomen en welck de plaetse voor het wapen zoude wesen.

Om de middelste regel te kunnen brengen op de penningh zoude men de laatste *m* van het woord *mercium* kunnen affnemen, met het stellen van een teijkenje boven de *u* en de sijlabe *que*, voor *vices* oock kunnen abrivieren.

Data per
Rivos flumenque mari
Aqua per nubes focunda redit
Similes mercium aquarumque vices
Opibus cives urbemque beant
Ea cura Senatus (1).

Waarop gedelibereert zijnde is goedgevonden, ende verstaen, de Heeren Burgermeesteren te authoriseren soo als deselve geauthoriseert werden bij desen, om het snijden, vande stempels in conformite van 's voorsz. desseijn te besorgen, wel verstaende, dat ingevalle na overlegh van Luiden, hen des verstaende, bevonden mogte werden, dat de stempel op een penningh van 't selve gewigt, grooter zoude behoren te werden genomen, als dan daarvan kennisse aan dese vergaderinge werde gegeven».

Gevolg gevende aan deze opdracht, lieten Burgermeesteren een stempeisnijder voor zich komen om hem te raadplegen over het graveeren der nieuwe vroedschapspenning. Deze maakte echter bezwaar om «op soo kleijne spatie als die van de iegenwoordige vroedschapspenning» een dergelijke voorstelling af te beelden. Daarom deelden zij den 19 Januari 1705 aan de Vroedschap mede, dat er voorslagen gedaan waren om de penning «merckelijk te vergrooten, en daer jegens de uijtdeeling om de tweede, off derde presentie te doen». Burgermeesteren vonden dien voorslag echter bedenkelijk en na het advies van Rekenmeesteren, die met hen gecommiteerd waren, te hebben ingewonnen, stelden zij aan de Vroedschap voor hiertoe niet over te gaan. Deze gecommiteerde hen op nieuw om te overleggen, of «het selve desseijn niet zoude connen werden behouden, met uijtlatinge van eenige ornamenten.»

Een paar maanden later (2 Maart) rapporteerden Burgermeesteren en Rekenmeesteren echter aan de Vroedschap, dat zij, na ingewonnen advies, bevonden hadden, dat het voorgestelde ontwerp wel degelijk uitgevoerd zou kunnen worden en dat zij derhalve «met Daniel Koene, essayeur vande munte tot Dordrecht en stempeisnijder, hadden gecontracteert over het snijden, en leveren van twee stempels, te weten, een tot de eene, en nogh een tot de andere zijde te samen voor een somme van vier hondert gulden, op conditie dat deze stempels zouden moeten uijgestaen hebben het slaen van vier duijsent penningen.» Dit rapport werd voor kennisgeving aangenomen.

Het contract met Daniel Koene was reeds den 29 Februari 1705 gesloten. Daar dit stuk ons nog nadere bijzonderheden doet kennen, is het hierachter als bijlage opgenomen (2).

(1) Het water, door beken en rivier gegeven, keert door middel van de wolken vruchtbaar terug. Dergelijke ruijing van waren en wateren maakt de burgerij en de stad rijk. Hiervoor moge de raad zorg dragen.

(2) Pag. 30—31.

Voordat er definitief besloten werd tot het slaan van penningen, volgens het voorgestelde project, kwam er nog eene onvoorziene moeilijkheid. Burgermeesteren hadden tot eene proeve met den nieuw gemaakten stempel drie of vier penningen laten slaan, waarvan een van «negen engelsen» niet overal gevat was. De muntmeester Sonnemans meende, dat ten minste het gewicht van tien engelsen (1) genomen moest worden. Als men hietoe overging, zou een penning van het fijnste zilver drie en dertig stuivers kosten. Toen dit den 15 Juni 1705 aan de Vroedschap gerapporteerd werd, besloten zij Burgermeesteren en Rekenmeesteren op nieuw te committeren om deze zaak verder te behandelen.

Deze zwaarigheid schijnt echter spoedig opgelost te zijn, want den 1 Juli 1705 werden Burgermeesteren en Rekenmeesteren door de Vroedschap gemachtigd om met den muntmeester te Dordrecht te contracteeren over het slaan van een vroedschapspenning, die eens zooveel waard was als de voorgaande. Tevens werd teruggekomen op het vroegere voorstel en besloten «dat wanneer een genoegsaam getal daar van sal zijn geslagen, telkens op de tweede presentie, soodanigen penningh sal werden gegeven; dat voor present geagt zullen werden, alleen diegene die voor het eindigen van het gebed zullen zijn binnen gecomen en is den Secretaris gelast daarvan pertinente notitie te houden».

Den 11 Augustus 1705 kon aan de Vroedschap medegedeeld worden, dat er bij provisie twee duizend kleine à veertig en vijfhonderd groote penningen à vijftig stuivers het stuk geslagen waren.

Ongelukkig brak intusschen de stempel, waarop de keerzijde gegraveerd was; den 26 October 1705 werd dus in de Vroedschap besloten het wapen boven de letter te brengen en «in achtginge genomen sijnde, dat als dan de laatste woorden wel behoorde te zijn van hetzelfde metrum als de voorgaande, is goedgevonden ende verstaan, dat in plaetse van de woorden *ea cura senatus* sullen werden gesubstitueert de woorden *ea sit constans cura senatus*».

Er schijnen van deze tweede vroedschapspenning dus twee variëteiten te bestaan, verschillende in de plaatsing van het wapen en van het opschrift. Ik heb nergens een exemplaar van den eersten slag kunnen opsporen. In het archief der gemeente berusten de stempels en een exemplaar van den tweeden slag (2).

Volgens de thesauriersrekening van 1705 werd aan den muntmeester M. Sonnemans betaald 5559 gld. 18 st. (3) voor het leveren van de zilveren vroedschapspenningen en 684 gl. 16 st. voor het maken en leveren van zestien gouden penningen. Aan den stempelsnijder D. Koene werd 468 gl. uitbetaald voor het maken der stempels en de daarop gevallen onkosten.

(1) Een engels is 1/20 van een oud-Hollandsch ons, en dus evenveel waard als 1,538 Ned. wichte. Zie Verwijs en Verdam, *Middelnederlandsch Woordenboek* II, 656.

(2) Zie de afb. 3a en 3b.

(3) Reekening van Mr. F. du Bois en D. Meesters, thesauriers voor den jare 1705, no. 1385, 1386, 1507 en 1528.

De voorraad penningen was na vier jaren op, weshalve de Vroedschap den 17 Augustus 1709 besloot ze ter secretarie te doen inwisselen, de groote tegen 52, en de kleine tegen 44 stuivers.

In 1713 waren ze weder gedistribueerd. De Vroedschap committeerde toen den 15 Mei Burgermeesteren en Rekenmeesteren «comme te overleggen, oft weer andere penningen behoorde te werden geslagen, dan, oft bij de Heeren presentiegelden, soo als van ouds, behoorde te werden genoten». Weinige weken later (28 Augustus) werd hierover rapport uitgebracht. Men besloot toen voortaan op iedere vergadering aan elk van de presente leden uit te reiken «eenhande penningen, sonder distinctie van Burgermeesteren, en van Vroedschapspenningen». Deze zouden dan «nae de intrinsicque waarde» 28 stuivers moeten gelden. Te gelijk werden Burgermeesteren gemachtigd eene genoegzame hoeveelheid nieuwe te doen slaan.

Een vroeger genomen besluit, ten opzichte van de uitdeeling, werd nog eens hernieuwd, en toen de Vroedschap den 4 October van hetzelfde jaar vaststelde, dat volgens het oude gebruik geen Vroedschapspenningen zullen uitgereikt worden aan de leden der Vroedschap, die na het eindigen van het gebed met het woord *Amen* in de Vroedschapskamer zullen verschijnen, terwijl er tevens bij bepaald werd, dat het gebed niet zal begonnen worden vóór het kwartier van het uur, waarop de vergadering is bijeengeroepen.

Den 26 Februari 1714 deelden Burgemeesteren aan de Vroedschap mede, dat niet aan de opdracht van 28 Aug. 1713 kon voldaan worden, omdat de oude stempels gebroken waren en dat zij, alvorens het maken van nieuwe voor te stellen, in overleg waren getreden met deskundigen over het vroeger uitgevoerde ontwerp. Ten gevolge hiervan werd eene nieuwe teekening gemaakt, die zij in de vergadering toonden en die overeenkwam met de vroegere. Bovendien hadden zij uit Amsterdam ontboden Jacobus van Dishoeck, «een vermaakt graveerder». Deze had voor het maken van de stempels slechts 300 gl. gevraagd, doch voor het garandeeren daarvan en voor het maken en slaan der penningen had hij zooveel geëischt, «als van medailles, hetgeen op de zilvere bij nae so veel soude belopen als de waarde van het materiaal». Burgermeesteren gaven daarom in bedenking «off men, so veel te cierlijker penningen te hebben deselve niet soude behoren te doen maken als medailles». Wanneer er dan een matige hoeveelheid van geslagen werd, zou men, wanneer het presentiegeld vastgesteld bleef volgens de hierboven vermelde resolutie, geregeld aantekening kunnen houden van de distributie en zoodra het presentiegeld zou oploopen tot de som, waarvoor een gouden vroedschapspenning bedongen zoude worden, zou men de zilveren daartegen kunnen inruilen. De Vroedschap, op dit voorstel ingaande, machtigde Burgermeesteren aan Dishoeck het maken en slaan van twee à driehonderd zilveren en honderd gouden penningen op te dragen, onder voorwaarde dat de zilveren zouden houden een «loot van het fijnste zilver en de goudse een once van fijn ducaten goud». Voorts werd nog besloten, dat de zilveren penningen onder de leden van de Vroedschap «op derselver successive presentie egalijk, dat is aen elk lid evenveel sullen werden uitgedeeft».

Dienzelfden dag werd het contract met Jacob van Dishoeck voor 300 zilveren en 100 gouden penningen gesloten. Voor het maken van de stempels en het slaan der penningen zou Dishoeck 1138 gl. ontvangen, terwijl het materiaal hem van wege de stad zou verstrekt worden. Voor nadere bijzonderheden zie men het contract zelf, hierachter als bijlage opgenomen (1).

Deze derde vroedschapspenning wijkt in teekening zeer veel af van het ontwerp van Adriaan van der Werff. Zooals men uit de bijgevoegde afbeelding (4a en b) kan zien, is op de voorzijde, op den voorgrond, de koophandel van Rotterdam zinnebeeldig voorgesteld door twee vrouwenfiguren, ongevén door verschillende attributen, terwijl in het verschiep de Maas en Rotterdam te zien zijn. Als onderschrift het woord: «Rotterdamum». Op de keerzijde zijn twee horens van overvloed, een bazuin en een Mercuriusstaf voorgesteld, waarboven de zon, die door eenige wolken breekt, is afgebeeld. Daaronder het opschrift: «Gaudens aquarum perpetua vice foecunda tellus exhibet incolis quod navis urbi merx et unda continuis vicibus ministrant. MDCCXIV» (2).

Den 2 September 1714 werden aan den substituit-secretaris de Custer door Burgermeesteren 39 van de nieuwe penningen «overhandigt en in bewaringe gegeven» (3). Er werd bij aangeeteekend, dat zij verwisseld en verantwoord mochten werden tegen 50 gld. 't stuk. Den 11 September 1714 zond Dishoeck nog veertig gouden en 97 zilveren penningen. Van deze werden de gouden «in het binnenste kasje van Burgermeesteren in de muur staande in bewaring weggesloten», terwijl de zilveren aan den Secretaris van Nijvelt in bewaring werden gegeven (4).

Men zal boven misschien reeds opgemerkt hebben, dat er in de wijze van uitteeling verandering was gemaakt. Dit werd nader vastgesteld in de Vroedschapsvergadering van 5 November 1714. Aan de nieuwe leden zou «op haar eerste cessie» voor presentiegeld een gouden vroedschapspenning gegeven worden en op de tien volgende cessien telkenmale een zilveren. Bovendien werden aan al de tegenwoordige leden van de Vroedschap één gouden en tien zilveren penningen geschonken voor elf presentien. Door dezen maatregel was de voorraad spoedig uitgeput; er werd dus bevel gegeven nieuwe te doen slaan. Den 21 Januari 1715 waren de nieuwe penningen aangekomen; 25 gouden werden door den Secretaris overhandigt aan den Heer oud-Burgermeester Joh. Steenlack als commissaris van de Wisselbank om

(1) Pag. 39.

Dishoeck ontving, volgens de thesauriersrekening over 1714, den 24 Augustus 1714 de somma van 3000 gl., om muntmateriaal te koopen (volgn. 598).

Den 14 Februari 1715 werd hem 2419 gld. 29 st. uitbetaald voor «geleverde medalljes» (volgn. 598).

Aan den secretaris Mr. Harmen van Zuylen van Nyevelt werd 12 September 1714 600 gl. verstrekt «tot betalinge van 12 nieuwe goudse vroedschapspenningen».

(2) De grond, steeds vruchtbaar door stroom en regen, geeft den landzaat, wat zeevaart en koophandel den stedeling gedurig verschaften. (Van Loon, t.a.p.).

(3) Resoluitien van Burgermeesters en Regeerders der stad Rotterdam. Reg. no. 4 fo. 16vo.

(4) Resoluitien van Burgermeesters en Regeerders der stad Rotterdam. Reg. no. 4 fo. 16vo.

aldaar bewaard en volgens de resolutie van 5 November 1714 van tijd tot tijd uitgedeeld te worden. Van de zilveren penningen werd een gedeelte uitgedeeld en de overblijvende, 400 stuks, onder berusting van den Secretaris gelaten.

Dat de vroedschapspenningen ook gebruikt werden als belooning voor buitengewone diensten, zagen we boven reeds. Een tweede voorbeeld van dien aard ontmoeten we in 1716. Den 26 April van dat jaar werden aan Joen de Haes bij resolutie van Burgermeesteren twee gouden vroedschapspenningen gegeven «tot een vereeringe voor het maken van een seker vers, genaemt Eercroon voor de stad Rotterdam en gedeelceert aan Burgermeesteren» (1).

In 1720 was er op nieuw gebrek aan penningen, want den 12 Februari werd door de Vroedschap machting verleend aan Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren «tot het doen schroeven van eenige quantiteyt soo goud als silvere vroedschapspenningen». Aan die opdracht werd gevolg gegeven, immers uit de thesauriersrekening van het jaar 1720 blijkt, dat er voor dat doel in twee posten aan Isaack Westerveen de somma van 5221 gld. 6 st. betaald werd.

Men vindt van deze penning slechts op dien eenen datum melding gemaakt, en zelfs geen aantekening in het archief wie haar geslagen heeft. Legt men de vroedschapspenning van 1714 naast die van 1720, dan bemerkt men dat op beide dezelfde voorstelling is afgebeeld, zowel op de voor- als de achterzijde. Vergelijkt men ze echter nauwkeuriger, dan komt men tot de ontdekking, dat ze op verschillende stempels geslagen zijn en in meer dan in het jaartal afwijken. De hierbij gevoegde afbeeldingen (4 en 5) maken dit duidelijk. Op de voorzijde bijv. is de plaatsing van de scheepjes eenigszins anders en op de penning van 1720 is het water door golvende lijnen aangegeven. Ook de keerzijde vertoont afwijking: men vergelijkte op beide penningen slechts de horens van overvloed en de overige attributen. In de antiquiteitenkamer van het gemeente-archief berust o.a. een gouden exemplaar van de penning van 1720.

De mededeelingen over de vroedschapspenningen beginnen nu veel schaarser te worden; vermoedelijk werden ze telkens weer op nieuw ingewisseld volgens de vroedschapsresolutie van 5 November 1714 en was er dus geen behoefte aan een nieuwe penning. We vinden alleen nog opgeteekend, dat den 9 Juli 1721 aan den substituit-secretaris de Custer «de post van 15 gld. 's jaers hem volgens de ljet van salaris toegeleegt voor het bewaren van de vroedschapspenningen hem bij continuatie in rekening voor uitgave sal werden geleden».

(1) Een exemplaar van dit gedicht, uitgegeven in 4° bij Johannes Hofnoot (1716), in oorspronkelijke druk berust in de bibliotheek der gemeente.

Joan de Haes dankte voor deze gift met een: «Dankoffer aan heeren Burgermeesteren». Beide gedichten deden een stroom van tegendichten verschijnen, die men o.a. kan vinden in het «Tweede vervolg Van de Latynsche en Nederduitsche Keurdrichten. Te Rotterdam, By Pieter van der Goes, Boekverkooper, 1724», bl. 49, 76 en viijg.

Uit een aantekening in het register der Resolutiën van Burgermeesteren en Regeerders, dd. 18 October 1758 mag, naar ik meen, afgeleid worden, dat aan elke nieuw aankomende Vroedschap bij eerste sessie een gouden penning werd geschonken.

In 1766 was de voorraad weder uitgeput, zoodat de Vroedschap op den 28 Juli aan Burgermeesteren opdroeg een zeker aantal te doen schroeven. Het schijnt mij toe, dat aan deze opdracht niet voldaan werd. Indien er al nieuwe vervaardigd zijn, dan moeten die ook het jaartal 1766 dragen: er is mij echter geen penning met dat jaartal bekend. Ook blijkt niet uit de thesauriersrekening, dat er betaald is voor het vervaardigen van nieuwe penningen.

Hoe dit zij, drie jaren later, den 4 Juli 1769, stelden Burgermeesteren in de Vroedschap de vraag aan de orde, «of de Resolutie van deze vergadering in dato 28 July 1766, waarbij Burgermeesteren werden gequalificeert tot het laten schroeven van nieuwe vroedschapspenningen niet behoorde te werden vernieuwt».

De Vroedschap besloot hen daartoe te machtigen. De oude stempels werden afgekeurd en geheel nieuwe ontworpen. Hoe dit gegaan is, blijkt niet; de Resolutiën van de Vroedschap zwijgen er over en die van Burgermeesteren ontbreken over die jaren. Den 28 April 1770 was er reeds eene zekere hoeveelheid nieuwe penningen gereed, waarin Burgermeesteren aanleiding vonden om te «proponeren of niet aan yder lid van dese vergadering, de Ministers daaronder begrepen, behoorden te werden gegeven eene goud en tien silvere vroedschapspenningen van de nu nieuw gemaakte stempel, en dat de leden voornoemt daarvoor zullen moeten bijwoonen elft sessien van de Vroedschap. En off dan daarenboven nog niet een goud vroedschapspenning behoorde te werden gegeven aan die nieuwe leden deeser vergadering, dewelke van de vorige stempel geen penning gehad hebben. Overeenkomstig dit voorstel werd besloten. Volgens aantekening in de vroedschapsresolutiën werden den 11 Juni 1770 de nieuwe penningen uitgedeeld.

Deze vierde vroedschapspenning vertoont (afb. 6a en 6b) op de voorzijde in eene allegorische voorstelling, den koophandel, aan wien door Mercurius een horen van overloed wordt gebracht. Rechts van haar is de Maasgod gezeten. Daarboven de woorden: «Salus inseperabilis» en onderaan: «a libertate et mercatura» met het jaartal 1770 (1). Op de keerzijde het wapen van Rotterdam, met een gezicht op de stad van de Maaszijde gezien, terwijl op een lint het woord: «Rotterdamum» te lezen is en onderaan de letters: S. C.

Volgens de quitantiën, behorende bij de Rekening van den commies ter thesaurie, François van Lier over 1770 werd den 8 Juni 1770 aan den

(1) Het heil onafscheideijk van de vrijheid en den koophandel.

graveur Theodorus van Berckel betaald voor de nieuwe vroedschapspenningen de somma van f 4210 (1).

Nog wordt van deze penningen melding gemaakt in de vergadering der Vroedschap van 31 Juli 1770, waarin besloten werd de nieuw geslagen penningen, volgens het oud gebruik, in de Wisselbank te deponeren.

Het laatst vindt men iets over vroedschapspenningen in een resolutie der Vroedschap, dd. 19 November 1781, toen Burgermeesteren nogmaals gemachtigd werd enin de behoefte aan penningen te voorzien door er eenige te laten schroeven.

Na dien tijd vindt men er verder niets meer van opgeteekend. Met de verandering van besturen in 1795 werd tegelijk een einde gemaakt aan deze gewoonte.

Rotterdam, Oct. 1887.

N A S C H R I F T (van Unger).

Na het afdrukken der vorige vellen vond ik nog in de Resolutiën der Vroedschap in eene marginale aantekening vermeld, dat in de vergadering van 22 Juni 1579 «mynhceeren Vroedschappen van dese tyt voortaan van hare presentie betaelt» zijn.

N A S C H R I F T (van N.K.R.).

Gezien het feit dat voor deze herdruk nieuwe foto's geproduceerd dienden te worden en de detailverschillen tussen no. 1 en 2 resp. 3 en 4 slechts bij flinke vergroting goed zichtbaar zijn, hebben wij gemeend 1a—1b en 4a weg te moeten laten ten gunste van no. 7.

(1) Zie de rekening hiërachter afgedrukt op pag. 46.

Theodorus van Berckel, een beroemd stempelsnijder, werd 21 April 1739 geboren en vestigde zich, na geruimen tijd in zijn geboortestad 's-Hertogenbosch als graveur en zilversmid gewoond te hebben, in 1763 in Rotterdam, dat hij op uitnoodiging van hertog Karel van Lotharingen in 1776 weder verliet voor Brussel. Zie over hem Noord-Brabantsche Volks-almanak voor het jaar 1841, bl. 135. Hij werd 3 Juni 1763, onder acte van het Roomsche-Catholiek armbestuur in de Leeuwenstraat, finaal te Rotterdam geadmiteerd. Hij was gehuwd met Maria Anna van Nouthuys.

AFBEELDINGEN OP WARE GROOTTE

Nummers 1 t/m 6 verwijzen naar Unger.

1-2. Vroedschapspenning van 1689

3. Vroedschapspenning van 1705

4. Vroedschapspenning van 1714

5. Vroedschapspenning van 1720

6. Vroedschapspenning van 1770

7. Rustbewaarderspenning 1787
in zilveren rand tussen 2 glasplaatjes

De aanbiedingsbrief van Romeyn de Hooghe bij de schetsen voor de eerste Rotterdamse Vroedschapspenning in 1689. Zie afb. p. 27.

Erasmus in
een Raedkamer

Wijsheyt en getrouweijit
aen t beelt van Erasmus
de stad int verschiet

Mijne Heeren

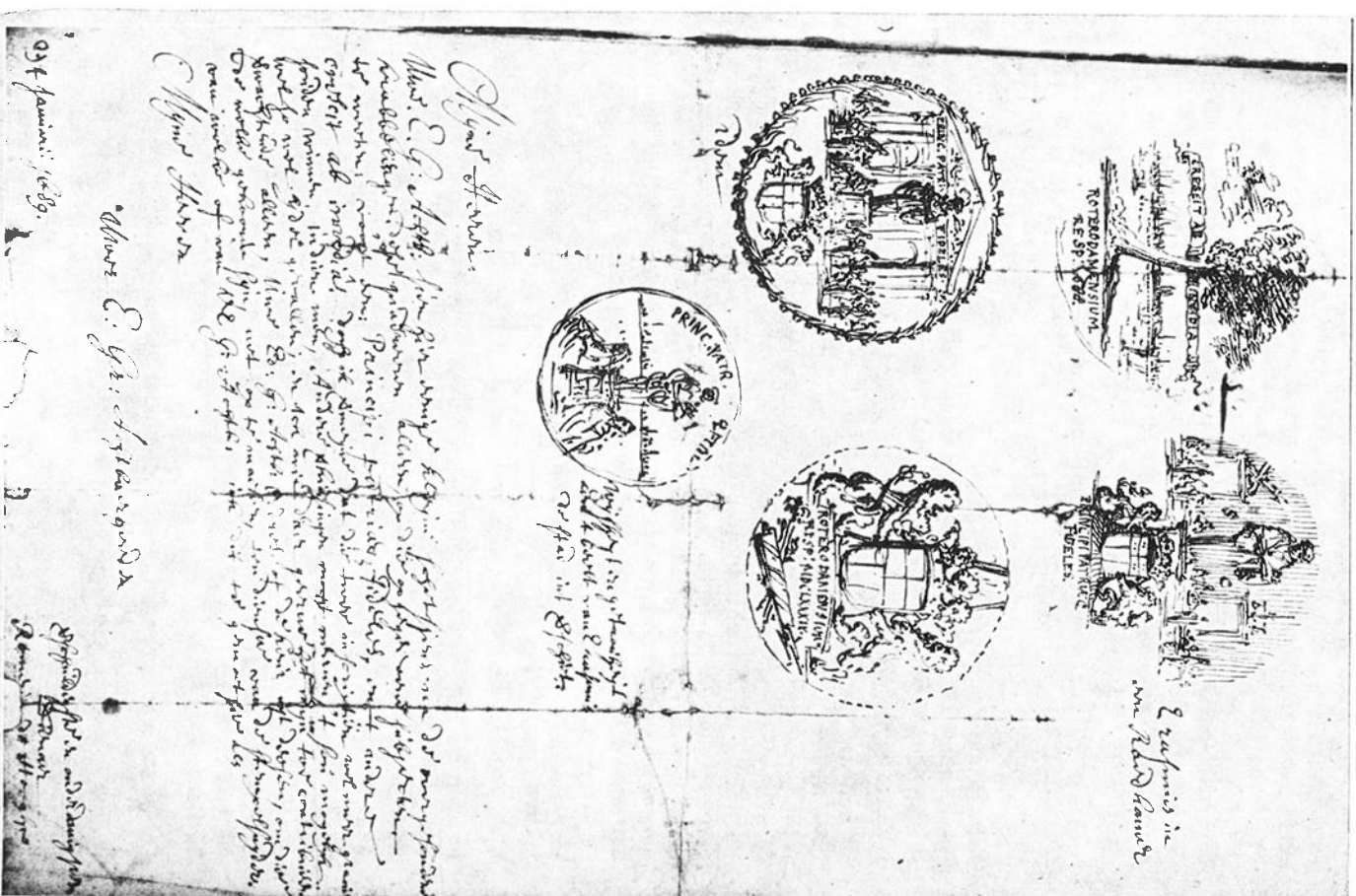
Uwe E.G;Achtb: sien hier eenige kleijne schetsjens na de overgesonde-
ne krabbelingen; dese quadreeren alleen, op die op gegevene subjecten,
te weten:

voort een: Principi, patriae-q(ue) fideles, en't andere: crescit ab in
vidiâ, dogh ik vermeijne dat die twee in scriptiën wel meer graciën
souden winnen, indien men, Andere verkiezingen mocht neemen, t sou
mogelijk wel so wel yder gevallen; en ick wil daer geerne het mijn toe
contribueeren verwachtende alleen, Uwe Ed: G; Achtb: Ordres of de
Keur uijt deesen, om die de welke gekoooren sijn, net op te maeken ten
dienste van de stempelsnijder van welke of van Uwe G: Achtb. ick dit
te gemoet sie als
Mijne Heeren

Uwer E: Gr: Achthaerheeden

verschuldigste en onderdanigsten
Dienaer
Romeijn de Hooghe

den 4 Januarii 1689.

BRONNEN: GEMEENTE ARCHIEF ROTTERDAM.

extracten uit de resoluties van
de Vroedschap
Burgermeesteren en Regeerders

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 19 Fol: 39 verso
6 September 1688.

Burgermeesteren hebben dese vergad^r voorgedragen ende de leden van de selve in bedencken gegeven, off de Regeringe niet soude connen goed vinden, dat naer het exempel van andere steden een penningh wierde geslagen, dewelcke aan de presente Leden als de Vroedschap vergadt is, soude werden gegeven, in de plaetse van presentie gelden, de welcke nu werden aengetijkent; waer op gedelibereert zijnde is goedgevonden, ende verstaen de heeren Burgermeesteren ende Rekenmeesteren te authoresen, gelijk deselve geauthoreert werden bij desen, om soodanige penningen te laten slaen, ende ordre te beramen aen wien & op welcke wijze de selve sal werden gegeven.

Extr: Resol: v. Burgermeesteren en Regeerders
No 1 Fol: 15
Maendag 11 Julij 1689.

Hebben de Heeren Burgermeesteren den muntmeester Sonnemans tot Dordrecht geordonneert te slaen drie duijsent Kleijne, en twaelff hondert groote penningen, dewelcke aan de presente vroetschappen staen gegeven te worden, ende dat voor een somme van hondert silvere ducations, mits het marck fijn sal moeten wesen van 25 gl: 8 st: de kleijne penningh van 18 st: en de groote 24 st:

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 19 Fol: 39
26 September 1689.

De eerste maal gegeven op 26 September 1689.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 21 Fol: 80 verso
12 November 1696.

Ter Vergaderinge bekent gemaect sijnde, dat de kleijne vroedschaps

penningen alle gedistribueert, ende van de groote Burger^{men} penn: weijnigh noch overigh waren, is na voorgaende deliberatie goedgevonden, en verstaen te committeren de heeren Burgermeesteren ende Rekenmeesteren omme de rekeninge dienthalven op te nemen, en voorts te overleggen, off in toekomende nieuwe penningen geslagen, off de gedistribueerde wederom opgewisselt sullen werden. En ingevalle van het Laetste, wat prijs daer toe gestelt soude behoren te werden, en dese Verg^e te dienen van advi:s.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 21 Fol: 81 verso
24 November 1696.

Gehoort het rapport van de heeren Burgermeesteren en de Rekenmeesteren hebbende ingevolge, ende tot voldoeninge van de resolutie commissoriaal van de 12^{en} deses, overwogen het gene ten selven dage was geproponeert van het gebreck der Vroedschapspenningen. Is naer voorgaende deliberatie goedgevonden ende verstaen dat deselve sullen werden ingewisselt te weten, de kleijne tegens twee en twintigh, ende de groote tegens ses en twintigh stuivers, en zijn de Heeren Burgermeesteren versogt geduerende de distributie van de selve te besorgen, dat een ander concept van stempel gemaect, en dese Vergaderinge geexhibeert mogte werden.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 22 Fol: 83
26 October 1699.

Voorgedragen zijnde, dat de Vroedschapspen: wederom waren uijgedeeft. Is na voorgaende deliberatie goedgevonden ende verstaen, dat op deselve, als de Laetste maal volgens de resolutie van den 24 Nov: 1696 Is geschiet, de penningen wederom sullen werden opgewisselt, de groote tegen 26 st, ende de kleijne tegen 22 stuivers. En zijn de Heeren Burgermeesteren nochmael versogt, onderwijlen haer gedagten te Laten gaen op een concept van een andere stempel, die te Laten teekenen, en dese vergaderinge te exhiberen.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 23 Fol: 29
28 November 1701.

Voorgedragen sijnde, dat de Vroedschapspenningen wederom waren uijgedeeft. Is na voorgaende deliberatie goed gevonden, ende verstaen, dat deselve gelijk de Laetstemaal, volgens resolutie van den 26 October. 1699. Is geschiet, wederom sullen werden opgewisselt, de groote tegen 26 st: ende de kleijne tegens twee en twintigh stuivers.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 94
29 Augustus 1704.

In deliberatie geleyt zijnde Is goedgevonden, ende verstaen te versoecken, en te committeren de heeren Burgermeesteren ende Rekenmeesteren, soo deselve versogt ende gecommiteert werden bij desen, omme te overleggen off niet een nieuwe en hoedanige andere stempel tot een vroedschappen: behoorde te werden gemaect en dese vergad^e te dienen van hare consideratien, en advis.

[N.B. Stadhouder Willem III, vermeld op de penning overleed. op 19 Maart 1702, o.a. reden om de penning te veranderen in een ander ontwerp.]

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 106 verso
14 October 1704.

Is gerapporteert, dat ingevolge, en tot voldoeninge van de resolutie Commissoriael van den 29 aug^s Laetsleden was ontworpen een project van een nieuwe vroedschapspenningh, hebbende aan d eene Zijde een sinnebeeld en aen de andere Zijde een explicite van het selve met toepassing op dese stad. En is daervan bij provisie communicatie gegeven, ten ejnde bij de leden van dese verg^e nader daer op zoude konnen werden gereflecteert waertoe het selve in Burgerm^{ten} Kamer, gedurende eenige dagen gereet, ende voor de hand zoude werden gehouden.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 127 verso
24 November 1704

Is bij resumptie in deliberatie gebracht het project van een nieuwe Vroedschapspenningh waer van onder de Notulen van dese Verg^e van den 29 Aug^s ende 14 Octob. Laetsleden breder is gemelt, en is gelesen de memorie hier navolgende.

Consideratien gevallen op het concipieren van een Vroedschaps penningh.

het eerste overlegh bestond daer in off men een sinnebeeld soude nemen off niet, En is gemeijnt dat het beter was geen sinnebeeld te nemen, soo men daer omtrent sigh niet zoude konnen voldoen.

Dan dat het beter zoude wesen een sinnebeeld te verkiezen soo men een konde uijt dencken, dat soude sijn

sinrijck
bequaem om op soo kleijne Spacie te werden vertoont,
En wel gepast,
oock soodanigh, dat de sin daervan in korte woorden klaer genoegh zoude konnen werden geexpreseert.

Daer op zijn gedagten gevallen op differente sinnebeelden.

De eerste discourses rouleerden op generale concepten betreffende de plicht van Regenten, en de Staat van Landen off van Stad, als Wijsheit, Eendragt, Vrijheijt en diergelijke. Daer jegens wierd geconsidereert vooreerst.

Dat alles wat soo generael is, genoegsaem op alle Steden en vrije Regeringen kan werden geapliceert. En dat in desen iets bedagt behoorde te werden, dat particulier Rapport zoude hebben op soodanige Steden als Rotterdam.

Ten tweeden, dat de Sinnebeelden, soo van de plicht der Regenten, als van de constitutie der Regeringe, lichtelijc misdijlinge subject sijn.

Vervolgens Zijnde gesproken van een Sinnebeeld, dat nader rapport tot Rotterdam zoude hebben is geprojecteert.

Dat verbeeld zoude werden, de circulatie van het water in de nature. En te gelijck daer in iets van een rivier en van de Zee zoude werden vertoont.

Bestaende de kragt van dit Sinnebeeld in de volgende overeenkomsten:

Geleijck het water van de hoogten aff, door de rivieren in de Zee valt, En het water door de Son uijt de Zee opgehaelt en daer van in de Lugt wolcken geformeert zijnde, wederom komt op de aerde, alsoo in de Steden van Commerce, het uijtvoeren van de koopmanschappen, veroorsaect het invoeren, en het een op het ander komt te volgen. Dat oock gelijck door dese beweginge in de nature de vrugtbareheijt werd veroorsaect, alsoo de Steden daer de koopmanschap floreert in de verwisselinghe van waren daer door geluckigh werden. Bij dese over een kominge die de essensieelste sijn, valt het noch toe, dat soo in het sinnebeeld, als in het geen verbeeld werd, het water van het voornaemste is, dat voorkomt, immers soo veel aengaet de koophandel die over Zee, en rivieren werd gedreven.

Uijt dit alles is geresulteert, de teijkeninge gemaect bij de Schilder van der Werff, waer in verbeeld is, de gemelte circulatie . de Riviere is verbeeld op de gewoneelijc wijse, en om te gelijck eenigsints op het oogmerk te doen reflecteeren is de naem van de Maas op de pot gestelt.

de overvloed die van de Coopmanschap kan werden verwacht, het genoegen dat daer in werd geschept, en de eenparige en hertelijc sorge, die daer voor behoort te werden gedragen, werd verbeeld in twee zeekinderen de handen in malcanderen slaende, en hebbende in dat postuer tusschen huer belijden een hoorn van overvloed- en de gewoneelijc verbeeldinge van Commerce. Op de eene Zijde van de penningh soude komen dit sinnebeeld en op de andere Zijde de uijtlegginge met een applicatie gelijck oock het Wapen van Rotterdam. Soo veel aengaet de uijtlegginge en applicatie was te beletten voornamentlijck op twee saken, te weten,

Dat die begrepen sijn in weijnigh woorden, En egter klaer genoegh zij,

Wijders was beter (hoe wel niet absoluut nodig) dat dit alles wierde gestelt in veersjens.

En wel in Zoodanige soorten, die niet van de vloeijsenste zijn, gelijk veeltijds wierde gebruikt in inscriptien als oock in hoogdravende materien, ja beide gevallen om door een Langsamer enunciatie te meer te doen reflecteren op de kragt van de woorden. Boven dit alles soude oock wel geleth mogen werden op de schicking na de route van de penningh om de regelen van de versjens soo weijnigh als mogelijk is te breken.

Dit is noch min noodzakelijk, als het voorgaende, maer als men het treffen kan is het beter en gevoegelijker.

Vervolgens quam in overlegh welcke tael in desen gebruikt behoorde te werden. En wierd gemeijnt, dat de Latijnse tael, behoorde te werden verkosen om twee redenen te weten,

Dat die tael is een gemeene tael, en daarom in publijcque inscriptien en diergelijke saken veel gebruikt werd. En dat het onmogelijk is in het dijtsch sich te exprimeren met soo weijnigh woorden, voornamentlijk om dat men daer in geene sin kan uijtmaken zonder het gebruik van bijwoorden van de, het hebben etc^a die in de Latijnsche tael niet bekend zijn. De woorden tot desen eijnde geconcipteert staen hier onder gedrukt om met eenen te konnen sien hoe groot de letters zoude wesen, hoe de schickinge van de regulen zouden konnen werden genomen. En welck de plaetse voor het wapen zoude wesen. om de middelste regel te konnen brengen op de penningh zoude men de Laeste *m* van het woord *mercium* konnen afnemen met het stellen van een teijkentje boven de *u* en de sijlabe *que* voor *vices*, oock konnen abriveren.

Data per

Rivos flumenque mari

Aqua per nubes foecunda redit

Similes mercium aquarumque vices

Opius cives urbemque beant

Ea cura Senatus

Maerop gedelibereert zijnde is goedgevonden ende verstaen, de heeren Burgemeesteren te autoriseren soo als deselve geautoriseert werden bij desen, om het snijden van de Stempels in conformite van 't voorz: desseljn te besorgen, wel verstaende, dat ingevalle na overlegh van Luijden hen des verstaende bevonden mogte werden, dat de stempel op een penningh van t selve gewigt, grooter zoude behoren te werden genomen, als dan daervan kennisse aan dese vergad^e werde gegeven.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No: 24 Fol: 147

19 Januarij 1705.

Burgemeesteren hebben ter Vergaderinge voorgedragen dat ingevolge

van de autorisatie van den 24 Novr Laetst: met een Stempel snijder gesproken hebbende over het snijden van een Stempel tot het slaen van een Vroedschapspenningh, volgens het desseljn onder de notulen van den selven 24 November breder gemelt, ondervonden hadden dat het selve niet bequamelijk Zoude konnen werden verbeelt op soo kleijne spatte als die van de jegenwoordige vroedschaps penn: dat daerop voorslagen waren gedaen om de penn: merckelijk te vergrooten, en daer jegens de uijtdeelinghe om de tweede, off derde presentie te doen; dat Burgemeesteren die voorslagh bedenckelijk vindende, daer omtrent met de Heeren Rekenmeesteren als te voren tot het examineren van dese saeck gecommiteert zijnde geweest, gebesogneert hadden, en is vervolgens gerapporteert het advs van de Heeren Burgemeesteren en Reken^r op dit subiect, waer op gedelibereert Zijnde, is goedgevonden ende verstaen, dat de vroedschaps penn: niet sal werden vergroot, en zijn de heeren Burgemeesteren en Rekenmeest: versogt en gecommiteert om nader te overleggen of het selve desseljn niet zoude konnen werden behouden, met uijtatinge van eenige ornamenten, soodanigh dat het selve gevoegelijk en clierlijk genoegh op soo kleijnen spatte zoude konnen werden verbeelt, en dese vergad^e. te dienen van hare consideraten en advs.

Extr: Resol: v. Burgemeesteren

No 3 Fol: 10 verso

18 Februari 1705

Op huijden den 18: Februarij 1705 sijn wij Burgermeesteren, en regeerders, mitsgaders Rekenmeesters der Stad Rotterdam, als hietoe bij de Vroedschap van deselve Stad geautoriseert, ter eenre En ik Daniel Koene, Essajieur, van de munte tot Dordrecht ter andere zijde, geconvenieert in desen voegen.

Dat wegens twee stempels met de ring tot een vroedschapspenningh door mij Daniel Koene te maken, te snijden, en te leveren, sal werden betaeld de somme van vierhondert guldens: Welverstaende dat dese penning sal sijn van deselve grote, als de jegenwoordige groote Vroedschapspenning, dat op de eenre zijde sal werden gebracht het sinnebeeld, (volgens de teijkeningel) van de rhevieren van de merve, en het selve op het kunstigste sal werden uijtgewerkt, en op de andere Zijde het wapen van de stad: aen de bovenkant, en voorts de woorden tot verstand en het oogmerk, van het sinnebeeld dienende, en dat mede op het netste sal werden uijtgewerkt. Dat de voorschreeve penning aen beide Zijden sal hebben een randetjef, en een behoorlijk rand, op de dikte, dat op het leveren van de voorschreeve stempels daar mede sulien moeten sijn geslagen vier dijsent penningen, te weten drie dijsent van de lichte, en een dijsent van de swaere en ingevalle de stempels, of een van beide geduijrende het slaen van het voorschreeve getal van penningen quamen te breecken, of te bederven, sal ik Koene geobligeert sijn een of meer andere in de plaetse te maken, die deselve proef, sulien moeten uijtstaan, en alsoo gehouden sijn te leveren

de voorschreeve stempels, en de ring in goede staat, na dat het voorschreeve getal van penningen daer mede sal zijn geslagen. Aldus gedaen ter goeder trouwe, ten dage als vooren. Lager stond ende was onderteekent Harm: van Zijlen van Nijvelt. Daniel Koene.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 180
2 Maert 1705.

Is gerapporteert, dat de heeren Burgermeesteren en de Rekenmeesteren, ingevolge ende tot voldoeninge van de resolutie commissoriael van den 9 Januarij Laetsleden zullende besoieneren, off het dessejn tot het maken van een stempel voor een nieuwe vroedschapspenningh, zoude werden behouden, met uijtlatinge van eenige ornamenten, bevoonden hadden, dat hetselve dessejn soodanigh als het in dese Vergadering op den 24 November l.l. is geexhibeerd bequamelijk en cierlijk genoegh na het sentiment van luiden het verstaende, konden werden verbeest op de spatie van de tegenwoordige Vroedschapspenningen, en derhalve de voorn. commissie van den 19 Januarij kwam te vervallen.

Dat door de Heeren Burgermeesteren ingevolge van de autorisatie van den 24 ^{hier} laetsleden met Daniel Koen essayeur van de munte tot Dordrecht en stempelsnijder, hadden gecontracteert over het snijden en leveren van twee stempels, te weten een tot de eene, en noch een tot de andere zijde, te samen voor een somma van Vierhondert Guldens, op conditie dat deselve stempels zoude moeten uitgestaen hebben het slaen van vier duysent penningen, Waerop gedelbereert sijnde, is het selve aangenomen voor notificatie.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 230 verso
15 Juny 1705

Burgermeesteren hebben voorgedragen dat de stempel tot de nieuwe Vroedschapspenningen gemaakt zijnde, ordre gestelt hadden om drie a vier penningen te slaen tot een proeve, dat de muntmeester van Dordrecht ende de Stempelsnijder hadden geexhibeert vier van deselve penningen waervan een was van negen Engelse en de andere van tien Engelse, dat die van negen Engelse niet overal was gevat en daaruit besloten wierd, dat om behoorlijk te verbeelden ten minste het gewicht van tien Engelse zoude moeten werden genomen, dat die tien engelse, ten aansien van de fjnte van het zilver die gezegt werd daertoe verveyscht te werden zoude kosten ruim drie en dertig stuivers, Waerop gedelbereert sijnde is goed gevonden en verstaen te committeeren de Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren om te overleggen hoedanig deze zaak sonder dese Stad meerder als voor desen te belasten zoude connen en behooren te werden ingeschikt en dese vergadering te dienen van hare consideratien en advis.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 235
1 July 1705

Is gehoort het rapport van de Heeren Burgemeesteren en verdere Commissarissen hebbende ingevolge en tot voldoening van de resolutie Commissoriael van 15 Juny l.l. geexamineert het gerapporteerde tenselven dage, de nieuwe Vroedschapspenningen concernende Waerop gedelbereert sijnde is goedgevonden en verstaen te versoecken en te autoriseren de Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren om met den Muntmeester te Dordrecht te contracteeren over het slaen van een penning, die eens zoo waardigh soude zijn als de voorgaende Vroedschapspenningen. Dat wanneer een genoegsaem getal daer van sal zijn geslagen, telkens op de tweede presentie soodanighe penningh sal werden gegeven dat voor present gaegt sullen worden, alleen diegene die voor het eyndigen van het gebed sullen zijn binnengecomen En is den Secretaris gelast daervan pertinente notitie te houden.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 24 Fol: 246
11 Augustus 1705

Is gerapporteert dat de Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren, ingevolge van de autorisatie van den Vergadering van den 1 July l.l. by provincie hadden doen slaen twee duysent Cleyne a Veertigh en vijfhondert groote nieuwe Vroedschapspenningen a Vijftig stuyver t stucq, Waerop gedelbereert sijnde is hetselve aangenomen voor notificatie.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 25 Fol 14 verso
26 October 1705

Is ter Vergadering gecommuniceert dat het stempel van de Vroedschapspenningen houdende het Wapen van de Stad ende de letters was gebroken dat ten aenzien van het Groote beeld komende aende andere zijde nodigh geoordeeld wierd het Wapen boven de letters te brengen Waerop gedelbereert werd achting genomen zijnde dat alsdan de laatste woorden wel behoorde te zijn van het zelve metrum, als de voorgaende. Is goed gevonden en Verstaen dat in plaetse van de woorden ea cura Senatus sullen worden gesubstituieert de woorden ea sit constans cura Senatus.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 27 Fol: 53
17 Augustus 1709

Voorgedragen sijnde, dat de Vroedschapspenningen bijna alle zijn uitgedeeeld, is na voorgaende deliberatie goetgevonden en verstaen, dat

dezelve ter Secretarie sullen mogen werden verwisselt, te weten de groote tegen twee en vijftig stuivers en de kleine tegen vyfenveertig stuivers.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 29 Fol 8 verso
15 Mei 1713

In agtinge genomen zijnde dat de groote en kleine Vroedschapspenningen alle zijn gedistribueerd is goedgevonden en Verstaan te committeren, de Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren omme te overleggen of weer andere penningen behoorde te werden geslagen, dan of bij de Heeren presentie gelden zoo als van Ouds behoorenden te werden genoten En dese vergadering te dienen van hare consideratien en advis.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 29 Fol: 26
28 Augustus 1713

Is gehoord het Rapport van de Heeren Burgermeesteren en verdere Commissarissen hebbende ingevolge en tot voldoeninge van de Resolutie Commissoriaal van 15 Mei l.i. overlegt of weer andere en hoedelijke Vroedschapspenningen behoorde te werden gemaakt. Waarop ge-delibereerd sijnde is goed gevonden en Verstaan dat voortaan op iedere vergadering van de Vroedschap aan een ygelijk van de presente Leden sullen werden gedistribueerd eenerhande penningen. Sonder distinctie van Burgermeesteren en van Vroedschapspenningen dat dese penningen sullen sijn van achtentwintig stuivers na de intrinsicque waarde. En dat ten dien einde Heeren Burgermeesteren sullen sijn geautoriseerd socaals geautoriseert werden bij deesen, om een genoegsame quantiteyt van sodanige Vroedschapspenningen met de vorige stempel te doen slaen.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 29 Fol: 37
4 October 1713

Is na voorgaende deliberatie goedgevonden ende verstaen, dat volgens het Oude gebruik geen Vroedschapspenningen sullen werden uitge-deeld aan de Leden van dese Vergaderinge die na het eindigen van het Gebed met het woord Amen, in de Vroedschapskamer sullen com-pareren, sullende het gebed niet werden begonnen voor het quartier van het uur waerop de Vergadering is geconvoceert.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 29 Fol 76
26 February 1714

Burgermeesteren hebben ter Vergadering voor gedragen dat op het

bekomen van de Vroedschapspenningen ingevolge van de resolutie van dese Vergaderinge van den 28 Augustus des voorleden jaers bevonden hadden dat de stempels waren gebroken. Dat vervolgens hadden goedgevonden alvorens het maken van nieuwe Stempels in deliberatie te brengen de vorige teijkeningen door menschen hen des verstaende te doen examineren, dat daer yt eene andere teekeninge dog overeen komende met het vorige dessejn was geformeert. Welcke teekeninge aan de leden van dese vergaderinge vooraf is vertoont. En hebben de Heeren Burgermeesteren wijders gecommuniceert Dat hadden ontboden Jacobus Dishoeck een vermaerd Graveerder wonende te Amsterdam en met deselve over de prijs van het Graveren en het slaen van penningen hadden gesproken. Dat deselve Dishoeck voor het maken van de Stempels hadde geeijst drie hondert guldens dat verre was beneden het geen de vorige Stempels hadden gekost. Dan dat voor het garanderen van deselve en voor het maken en t slaen der penningen te veel hadde geeijst als van medailles hetgeen op de zilvere bijna soveel soude belooopen als de waarde van het materiaal. En hebben de Heeren Burgermeesteren in bedenken gegeven of men om soveel te cietlijker penningen te hebben deselve niet soude bekooren te doen maken als medailles enop die voet te contracteeren des dat maer een matige quantiteit soude werden geslagen, die vooraf soude werden gedistribueert en na de distributie het presentie geld soude blijven gefixeert op de voet van gemelte resolutie van 28 Augustij des voorleden jaers en sulx op achtentwintig stuivers, met de meyninge dat daer van aenteykeninge soude werden gehouden en belopende ter somma waervoor een gouden penning soude werden bedongen, een gouden penning soude konnen werden bekomen. Waerop gedelibereert sijnde is de voorsz teijkeninge geaprobeert en is vervolgens goedgevonden en verstaen de Heeren Burgermeesteren te autoriseren so als deselve geautoriseerd werden bij desen omme met den voorsz Dishoeck over het maken en t slaen van tusschen de twee en drie hondert zilveren en hondert goude penningen alle te samen in globo te accordeeren, sodanig dat de zilvere penningen soude houden een loot van het fijnste Zilver ende gouden een once van fijn ducaten goud. En is wyders goedgevonden en Verstaen dat de Zilvere penningen onder de leden van dese Vergaderinge op der selver successive presentien egalijk, dat is aen elk lid evenveel sullen werden uitgedeelt.

Extr: Resol: v. Burgermeesteren en Regeerders
No 4 Fol 4 en verso
26 February 1714

Burgermeesteren en Regeerders der Stad Rotterdam ter eenre en Ick Jacob van Dishoeck ter andere zijde verklaren te sijn geconvenieert over het maken van de Stempels tot de een en de andere zijde van de medailles sullende dienen tot Vroedschapspenningen volgens de teekeninge mij vertoont mitsgaders van het slaen daarop van drie hondert Silveren en hondert gouden medailles, sullende de silveren sijn van alloy van Elf penningen en twintig grein ende de gouden van alloy van

de goudse dukaten en van gewigte achttien en een half Engelse alle het welke mitsgaders het breken van de Stempels. Ick Jacob van Dishoeck tot mijn laste hebbe genomen, belovende na het slaen van de gemelte medailles de voorz. Stempels in goeden Staet over te geven en sulcx alles niets uitgezondert dan alleen het Goud en Silver materiaal voor de Somme van Elffhondert en dertig guldens. En beloven wij Burgermeesteren gedurende het werck van tijd tot tijd tot het goud en zilver materiaal het nodige geld te fourneren tot drie en dertig stuivers het loot silver en acht en veertig guldens het once goud van de gemelte gehalte respective. En dat na het ontvangen van de gemelte Stempels in goede staat en van het voorz. getal van behoorlijk geslagen medailles. Wij voor derselve Stempels en t slaen van dezelve medailles nog sulen betalen de gemelte Somme van Elffhondert en dertig guldens, Aldus gedaan ter goeder trouwe tot Rotterdam desen den 26 februarij 1714 en is geteekent Harmen van Zijlien van Nijvelt en J. van Dishoeck

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No 29 Fol: 77 verso

10 Maart 1714

Is gerapporteert hoedaniig vermogens de autorisatie van dese Vergadering van dato 26 february i.l. is geconvenieert met Jacobus Dishoeck wegens het maken van de Stempels en van drie hondert silvere en een hondert goudse Vroedschapspenningen endat voor de Somme van Elffhondert en dertig guldens eens. Waerop gedelibereert sijnde is het voorn. gerapporteerde aengenomen voor notificatie.

Extr: Resol: v. Burgermeesteren en Regeerders

No 4 Fol 16 verso

11 September 1714

Op gisteren sijn aan Burgemeesteren door den Medailleur Dishoeck van Amsterdam toegezonden Veertig gouden nieuwe Vroedschapspenningen en sijn de Selve door den President Burgermeester in het binnenste kasje van Burgermeesteren in de muur staende in bewaringe weggesloten en sijn seven en negentig nieuwe silvere vroedschapspenningen door deselve Dishoeck nevens de gouden toegezonden sijn-de in bewaringe van den Secretaris van Nyvelt gelaten.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No 29 Fol: 177 verso

5 November 1714

Is na voorgaende deliberatie met een parigheyd goetgevonden ende verstaen dat aan de nieuw aankomende leden van desen vergaderinge op haer eerste cessie voor presentie gelt een goudse Vroedschapspenning ende tien volgende Cessies ieder reys een zilverse Vroedschapspenning sal werden uitgedeelt. Dat mede aen alle de tegenwoordige leden van de Vroedschap en derselver Ministers één goudse en tien

zilverse Vroedschapspenningen in voldoening van elf presentien in dese vergaderinge sulen werden uitgedeelt. En sijn de Heeren Burgemeesteren geauthoriseert om ten dien eijnde nog eenige provisie van goudse en zilverse Vroedschapspenningen te doen slaen.

Extr: Resol: v. Burgermeesteren en Regeerders

No 4 Fol: 24

21 Januari 1715

Sijn vijf en twintig Goudse Vroedschapspenningen volgens resolutie van de Vroedschap van dato 5 Febr 1714 gedaen maken, door de Secretaris van Nyvelt overhandigd aen de Heer Oud Burgermeester Joh. Steenlack als Commissaris van de Wisselbank deser Stad om aldaer bewaert en conform gemelte resolutie van tijd tot tijd uitgedeelt te werden. En sijn van de Vierhondert Silveren Vroedschapspenningen ook volgens gemelte resolutie gedaen maken en daervan op huijden aen de Heeren Burgermeesteren Vroedschappen en Ministers uitgedeelt twee hondert en negentig stucken en nog Eenhondert en tien stucken blijven berusten onder gemelte Secretaris om mede conform voorsz. resolutie te werden uitgedeeld.

Extr: Resol: v. Burgermeesteren en Regeerders

No 4 Fol 59 verso

26 April 1716

Is na voorgaende deliberatie goedgevonden ende verstaen dat door den Secretaris twee gouden Vroedschapspenningen sulen werden ter hand gesteld aen J. de Haes tot een verreeringe voor het maken van seker Vers genaemt "Eer Croon voor de Stad Rotterdam" en gededeceert aen Burgermeesteren.

Extr: Resol: v. Burgermeesteren en Regeerders

No 5 Fol: 86 verso

9 Iuy 1721

Is na voorgaende deliberatie en ingenomen advis van de Heeren Burgermeesteren goedgevonden en aen den Substituut Secretaris de Custer aangeseet dat de post van 15 g^{ld} sjaers hem volgens de lijst van Salaris toegelegt voor het bewaren van de Vroedschapspenningen hem bij contaminatie in rekening voor uitgave sal werden geleden, dog onder de bewaring van het opmaken der presentien en distribueeren der penningen dewijl geen Vroedschapspenningen tegenwoordig onder de bewaring van den Substituut Secretaris werden gelaten.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

Reg 66 Fol: 101

27 October 1749

Burgermeesteren en Rekenmeesteren hebben aan dese Vergadering

voorgedragen, dat, vermits tegenwoordig een groote quantiteit goud in dese Stads Casse is, zij vermeenden dat behoorden te werden geresolveerd, dat van alle tractementen, presentie gelden, dagelden en andere Emolumenten, zoo aan de leden van dese Vroedschap, Ministers als andere Ambtenaren tot de Regeeringe deser Stad eenigszins relatie hebbende de betaling int gevolg, zoo lang zulks nodig zoude werden geoordeeld zoude mogen geschieden in wigtig Goud, Waerop gedelibereerd zijnde is goed gevonden en verstaan dat de Commies Reijnen sal werden geautoriseerd, zooals geschied bij dese omme de betalingen van de tractementen, presentie gelden, dagelden en andere Emolumenten zoo lang zulks nodig zal werden geoordeelt te mogen doen in wigtig goud. Endat extract deser zal werden ter hand gesteld aan genoemde Commies Reijnen.

Extr: Resol: van de Rekenkamer
der Stad Rotterdam

No 4 Fol: 21

18 October 1758

Aan de Heeren Burgermeesteren door den Secretaris van de Rekenkamer ter teekening gepresenteert de geslote rekening van de goudpenningen aan hem ter hand gesteld om aan de komende nieuwe Vroedschappen in name van H Ed Gr. Achth. voor of Kort na dat H Ed in die qualiteit cessie genoomen eene te behandigen en over te geven en te gelijk aangevoert zijnde dat geen meerder onder hem berusten waren. Is goed gevonden de retro acta daervan door den Secretaris van Belle te doen nazien en vervolgens daeromtrent sodanig te resolveeren als bevonden zal werden te behooren.

B) Vide de Res: van de Burgermeesteren 21 Jan^r 1715. Medailles Dis-hoeck f 375,— voor 25 Goude, 400 Zilveren Medailles.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No 100 Fol: 4

28 July 1766

Nog hebben Heeren Burgermeesteren aan deze Vergadering gecommuniceert dat reeds een geruimen tijd geleden geen Vroedschapspenningen meer overig zijn om aan de nieuw aankomende leden dezen Vergadering te kunnen werden gedistribueerd, derhalven zoo zouden Heeren Burgermeesteren in bedenking geven of Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren niet behoorde te werden gequalificeert tot het doen schroeven van eenige quantiteit zoo goude als zilveren Vroedschapspenningen omme volgens Resolutie van dese Vergadering van 5 November 1714 te kunnen werden gedistribueerd. Waerop gedelibereerd sijnde is goedgevonden en Verstaan Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren te qualificeren tot het doen schroeven van eenige zoo goude als Zilveren Vroedschapspenningen om volgens Resolutie van 5 November 1714 te kunnen werden gedistribueerd en ook bijde leden van dese

Vergadering tegens zekere prijs buiten schade van de Stad te kunnen werden opgewisselt endat de overige ter Thesaurie deser stad zullen werden bewaart zullende door Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren de Stempels van de Vroedschapspenningen werden nagezien en dese vergadering gediend van derselven Considerationen en advijs of een nieuwe Stempel zoude moeten werden gemaakt dan wel of een der oude Stempels zoude kunnen werden geemployeerd.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No 106 Fol: 7

4 July 1769

Wijders hebben Heeren Burgermeesteren geproponeert of de Resolutie van dese Vergadering dato 28 July 1766 waarbij Burgermeesteren werden gequalificeert tot het laten Schroeven van Nieuwe Vroedschapspenningen niet behoorde te werden vernieuwt. Waerop gedelebreert zijnde is goedgevonden en Verstaan Burgermeesteren te qualificeeren tot het laten schroeven van eenige nieuwe Vroedschapspenningen volgens de bovenstaande Resolutie van 28 July 1766.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No 107 Fol: 74

28 April 1770

Burgermeesteren hebben aan dese Vergadering gecommuniceert dat zij ingevolge van de Resolutie van de Vroedschap dato 4 July 1769 hebben laten schroeven eenige nieuwe Vroedschapspenningen dewelke volgens qualificatie van dese Vergadering dato 28 July 1766 door Heeren Burgermeesteren moesten werden gedistribueerd conform de Resolutie van de Vroedschap dato 5 November 1714. Waarom Burgermeesteren proponeeren of niet aan ieder lid van deze vergadering de Ministers daeronder begrepen behoorden te werden gegeven eene Goude en tien zilveren Vroedschapspenningen van de nu nieuwe gemaakte stempel endat de leden voornoemt daarvoor zullen moeten bijwonen elf cessien van de Vroedschap Enof dan daarenboven nog niet een goude Vroedschapspenning behoorde te werden gegeven aan die nieuwe leden deser Vergadering dewelke van de vorige Stempel geen penning gehad hebben. Waerop gedelibereerd sijnde is goedgevonden dat aan ieder lid van deze Vergadering de Ministers daeronder begrepen zal werden gegeven een goude en tien Zilveren Vroedschapspenningen van de nu nieuw gemaakte Stempel waarvoor de voornoemde leden zullen moeten bijwonen elf Vroedschapsvergaderingen endat daarenboven nog een gouden Vroedschapspenning zal werden gegeven aan die nieuwe leden deser Vergadering dewelke vande vorige Stempel geen penningen gehad hebben. Wordende Heeren Burgermeesteren tot het doen van bovenstaande distributie in dier voege gequalificeert.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 107 Fol: 104 verso
11 Juny 1770.

Volgens Resolutie van de Vroedschap in dato 28 April 1770 zijn aan de presente leden uitgedeelt de nieuwe Vroedschapspenningen, waarvoor moeten werden waargenomen elf Vergaderingen van de Vroedschap zonder presentiegeld daarvoor te genieten.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 108 Fol 9
31 July 1770

Burgemeesteren hebben aan dese Vergadering voorgedragen dat bij de Resolutien van de Vroedschap in dato 28 July 1766 en 4 July 1769 is gearresteerd omde nieuw te slane Vroedschapspenningen Conform de resolutie van de Vroedschap in dato 5 November 1714 moeten worden ter bewaring gebragt ter Thesaurie deser Stadt, dog dat bij die gelegenheid dat Burgemeesteren de voorsz Vroedschapspenningen zoude brengen ter Thesaurie voorsz. men was geïnformeert geworden dat de Vroedschapspenningen in vorige tijden nooit ter Thesaurie maar altoos ter Wisselbank waren gedeposteert geworden en door de Secretaris van de Rekenkamer telkens van tijd tot tijd daaruit waren gelijgt geworden om te distribueeren aan de nieuw aangekomene leden van de Vroedschap bij deselver Cessieneming in de Vergadering van de Vroedschappen en derhalven hebben Heeren Burgemeesteren geproponeert aan dese Vergadering of Burgemeesteren niet behoorden te worden gequalificeert om volgens het oud gebruik de nieuwe Vroedschapspenningen te brengen in de Wisselbank deser Stadt, om aldaar te kunnen worden gelijgt door den Secretaris van de Rekenkamer, telkens zooveel als noodig zoude zijn om door hem te worden gedistribueerd aan de nieuwe leden voor de eerste reijs in dese Vergadering Cessie nemende Conform de meergemelde resolutien van 28 July 1766 en 4 July 1769 en of bij dese Vergadering niet behoorde te worden gearresteerd, dat buiten zoodanig geval van nieuw aankomende leden, dese penningen door anderen niet sullen mogen worden ingewisseld enof voorzoverre de voorsz resolutien van 28 July 1766 en 4 July 1769 te amplieeren en altereeren. Waarop gedelbereerd sijnde is goed gevonden en Verstaan Burgemeesteren te autoriseeren omme de nieuw geslage Vroedschapspenningen volgens het Oude gebruik te brengen in de Wisselbank deser Stadt, om aldaar te kunnen werden gelijgt door den Secretaris van de Rekenkamer deser Stadt, telkens zooveel nodig sijn sal om doorthem te werden gedistribueerd aan de nieuwe leden voor de eerste maal in dese Vergadering Cessie nemende conform de meer gemelde resolutie van de Vroedschap waar voor hij Secretaris van de Rekenkamer voorn^t telkens zal moeten quitantie nemen van zoo danig lid deser Vergadering waaraan hij de voorsz distributie gedaan heeft, omzig daar mede te verantwoorden. Endat wijders buiten zoodanig geval van nieuw aankomende leden dese voorsz penningen door geen andere per-

soonen zullen mogen werden ingewisseld. Vervolgens is goedgevonden de meergemelde resolutie van 28 July 1766 en 4 July 1769 te altereren en amplieeren in voegen als hiervoren is gemeld endat hiervan Copie zal worden gegeven ter Rekenkamer deser Stad.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap
No 130 Fol 82
19 November 1781

Noch hebben Heeren Burgermeesteren aan dese Vergadering gecommuniceerd dat geen Zilveren Vroedschapspenningen meer overig zijn om aan de nieuw aankomende leden deser Vergadering te kunnen werden gedistribueerd, derhalve zoo zouden Heeren Burgermeesteren in bedeking geven of Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren niet behoorden te worden gequalificeert tot het doen schroeven van eenige zilveren Vroedschapspenningen omme volgens de resolutie van dese Vergadering van 5 November 1714 te kunnen worden gedistribueerd. Waarop gedelbereerd zijnde is goedgevonden en verstaan Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren te qualificeeren tot het doen Schroeven van eenige Zilveren Vroedschapspenningen omme volgens de resolutie van dese Vergadering van 5 November 1714 te kunnen werden gedistribueerd en ook bij de leden dezer Vergadering tegens zekere prijs buiten schade van dese Stad te kunnen worden opgewisseld endat de overige ter Thesaurie deser Stad zullen werden bewaard zullende door de Heeren Burgermeesteren en Rekenmeesteren de Stempels van de Vroedschapspenning worden nagezien.

UIT DE REKENINGEN v/d THESAURIER VAN ROTTERDAM.

Rekening 552 . 20 October 1689 aan Muntmeester M.Sonnemans betaald *f* 4852-12 over de leverantie van zilveren vroedschapspenningen.

Rekening 637 aan Muntmeester M.Sonnemans betaald *f* 5138-10 wegens het zilver en slaan van 3000 kleine en 1200 grote vroedschapspenningen in totaal vier stempels.

12 November 1696 alle penningen gedistribueerd ingewisseld 967 grote en 2658 kleine voor *f* 4407
1697 ingewisseld 844 kleine penningen
1699 ingewisseld 875 grote en 2146 kleine voor *f* 3392
1702 ingewisseld

28 Septemb. 1699 *f* 330.— voor 12 gouden vroedschapspenningen., voor de twaalf Franse diaconen

Rekening 1385 zilveren penningen geleverd in 1705 aan Muntmeester
Sonnemans f 5559-18 stuiver voor f 684-16 stuiver voor
gouden penningen.

1386 Stempelsnijder D. Koene f 468

1507

1528

Rekening 24 Augustus 1714 betaald aan Dishoeck f 3000 voor munt-
materiaal

14 Februari 1715 betaald f 2419-29 stuiver voor de geleverde
medailles

No 598

Gouden medailles à f 50.— stuk in totaal 40 stuks
11 September zond Dishoeck 40 gouden penningen

Rekening 690

Rotterdam, 8 Junij 1770.

De Wel Edele Grootachtbare Heeren
Burgemeesteren deser Stadt,

debent aan Theod^s. van Berckel.

Voor 100 Goude Vroedschaps Penningen wegende 12 Lg. fijn goud per stuk à 50 st. per Lg., komt op f 30 per stuk	f 3000.—
Voor schroeve etc. à f 1-4 per stuk	120.—
Voor 400 zilver ditto wegende 9 ¹ / ₂ Lg. fijn zilver à 66 st. per once is f 1-10	600.—
Voor schroeve etc. à 12 st. per stuk	250.—
	f 4210.—

DE RUSTBEWAARDERSPENNING

Op 18 September 1787 werd door de leden van de Oprechte Vaderland-
sche (of Orange)sociëteit van schutters "De Eendracht", die sinds enige
tijd even buiten de stad aan de Nadorstiaan vergaderden, aan de Vroed-
schap het voorstel gedaan een burgenwacht te vormen in verband met
de verwachte en gevreesde komst van de Pruisische troepen. Deze
vrijwillig wakende burgers uit de schutterij zouden dan zorgen "dat de
personen hunner medeburgers, zonder onderscheid tot welke partij zij
behoorden, niet mishandeld, of hunne goederen of huizen geplunderd
zouden worden".

Dit voorstel werd door het stadsbestuur aangenomen en geprezen en
de vrijwilligers gingen, na ontvangst van een wachtwoord, terstond door
de stad patrouilleren, zonder ander wapen dan de sabel. Als onder-

scheidingsteken droegen zij een oranje kokarde en een groene tak op
de hoed.

Hun diensten waren des te belangrijker omdat op 22 September de
gehele schutterij van het genootschap "De Palmboom" uit de eed ont-
slagen werd en voorlopig alle snaphanen, bajonetten, sabels en scherpe
patronen had moeten inleveren op verzoek van de Commanderende
Officier van de troepen van Zijne Pruisische Majesteit die inmiddels
in de stad waren ingekwartierd en onder het opperbevel stonden van
zijne Doorluchtige Hoogheid den Heere Veldmaarschalk, Regerende
Hertog van Brunswijk.

Bij publicatie van 29 October werd weliswaar een nieuwe ordonnantie
voor de schutterij vastgesteld, maar omdat die niet voor 7 November
in werking kwam, duurde de dienst van de vrijwilligers tot dat tijdstip
voort.

De Vroedschap had op 1 October besloten aan de hoofden van deze
vrijwillig wachtdoende burgers die "nog dag en nacht met voorbeelde-
lozen ijver voor de rust en veiligheid van de huizen en goederen hunner
medeburgers waakten", als erkenntenis een gouden erepenning uit te
reiken met een opschrift tot de zaak betrekkelijk.

In het negende vervolg op "Mr. G. van Loon" wordt vermeld dat de
bestelde stempels spoedig gereed moeten zijn geweest, zoals zou blij-
ken uit de toespraak bij de uitreiking op 7 november. In die toespraak
echter, gehouden door het voormalige lid van de vroedschap Mr. Reij-
nier Frederik van Staveren Heer van Herkingen en Roxenisse die slechts
tijdelijk (tot 1 mei 1788) was benoemd tot Baljuw en Hooftofficier vanaf
24 september, werd ter gelegenheid van de opheffing van de burger-
wacht voornamelijk gefulmineerd tegen de zijns inziens onterechte
afzetting van hemzelf en 6 andere Vroedschapsleden op 23 april 1787
na, zoals hij zegt, "strafloos beschimpt en bespot, en in hun welver-
cregen en met lof uitgeoefende Amptsbedieningen vervolgt te zijn".

Over de gouden penning zegt hij alleen: "die gelijk gij weet bij de
Vroedschap vervaardigd word".

Over de eveneens bekende en hierbij afgebeelde ¹⁾ zilveren penningen
wordt nergens iets vermeld. Het is echter zeer wel mogelijk dat deze
zijn geslagen voor de burgers, en wel van de opbrengst van een collec-
te die werd gehouden van 1 October tot 4 November in een kist die
was geplaatst ten huize van Gilles Groenevelt en waarin in ieder geval
26 met name bekende leden van de Vroedschap, schepenen en secre-
tarissen ieder f 100.— hadden gestort.

De gouden penningen werden pas op de Vrijdag voorafgaande aan de
Vroedschapsvergadering van 10 Maart 1788 uitgereikt; ook de zilveren
zullen wel niet veel eerder klaar zijn geweest.

1) Zie afb. 7.

Bronnen: Gemeente Archief Rotterdam.

Extr: Resol: v.d.Vroedschap

No 142 Fol 97 verso

1 October 1787

Nog hebben Heeren Burgemeesteren geproponeert, Of niet de hoofden van die vrijwillige wakende Burgeren welke onlangs zoo veel hebben toegebracht tot bewaring van de rust binnen dese Stad, mitsgaders de Burgers zelven op de een of andere wijze zouden behooren te worden geremunereert. Waarop gedelibereert zijnde is goed gevonden en Verstaan dat aan de Hoofden van welgemelde Vrijwillig wakende Burgeren van Stadswege zal worden geschonken aan ieder een goud medaille en daartoe een geschikte stempel worden vervaardigd. —

En is met betrekking tot de wakende Burgeren zelven door alle de leden der Vergadering verklaart dat, tot menagement van Stads uitgeputte finantien zij bereid en gedisponeert waren, om ieder voor hun hoofd in de Kist, daartoe gesteld te geven Een Somme van Eenhondert guldens.

Extr: Resol: v.d. Vroedschap

No 143 Fol 101

10 Maart 1788

Burgemeesteren hebben ter Vergadering gecommuniceert dat zij op laatste[n] Vrijdag ingevolge en ter voldoening aan de Resolutie deser Vergadering van den 1 October 1787 aan Severijn Andries Walsteen, Cornelis Brouwer, J.P. Hocques, Jacobus Burgerhout, J. Kamerling en L.W. Lettouw. Steven van Wageningen absent zijnde hadden ter hand gesteld de Goud medaille aan hun bij welgemelde resolutie toegezegd. Welke communicatie is aangenomen voor notificatie.

Tenslotte

Veel meer dan de nu genoemde penningen schijnen niet door de Rotterdamse Vroedschap te zijn uitgegeven: we weten dat op 5 November 1787 besloten werd een gouden penning uit te reiken aan de Hertog van Brunswijk en ook enige kleinere te laten slaan, dit alles ter gelegenheid van het vertrek van de Pruisische troepen.

Wellicht kan een volgend jubileum van de Numismatische Kring Rotterdam gelegenheid bieden op dit boekje nog aanvullingen te geven.

Beschrijving van de Vroedschaps en Burgermeester penningen van Rotterdam.

van Loon III blz 420

No 1 1689

voorstellende Erasmus in de Raadskamer met 16 raadsleden in romeinse kledij; boven de woorden PRINCIP[UM] PATRIAE QUE het portret van Stadhouder Willem III, waaronder S & C, geschnaagd door drie corinthische zuilen. (Aan de Prins en het Vaderland, volgens raadsbesluit)

De tympana versierd met zwaard, fasces *, roerriem en mercuriusstaf

In het verschild 5 zeilschepen, in de afsnede 1689.

Een palmboom in het midden boven het stadswapen van Rotterdam met de twee leeuwen, in het verschild de Maas met de stad op de achtergrond

Op de Maas 9 zeilschepen waarvan een salutschoten lossend.

Op de wapenrol ROTERODAMUM
goud en zilver, 32 mm, Burgermeesterpenning, 3000 stuks
à 24 stuivers

No 2 1689

zelfde als 1, in goud en zilver 30 mm Vroedschapspenning.
1200 stuks à 18 stuivers.

ontwerp: Romein de Hooghe, Muntmeester M. Sonnemans,
stempelsnijder Daniel Drappentier.

van Orden: pl XIII no. 4

No 3 1705

Voorstellende een riviergod met zijn roerriem, gezeten naast een pot met vloeiend water voorstellende de Maas, op de achtergrond twee zeekinderen, tussen zich in hebbende een hoorn des overvloeds, schepriemen, en een mercuriusstaf. Links boven de zon die door haar stralen de wolken doet formen, die weer in water veranderen, dat uit de kruik kan stromen.

In het verschild drie zeilschepen.

Het stadswapen van Rotterdam met twee leeuwen, zonder banderolle, met een spreuk: DATA PER RIVOS FLUMENQ:
MARI / AQUA PER NUBES FOECUNDA REDIT / SIMILES
MERCII AQUARUMQ: VICIS/ OMBUS CIVIS URBEMQ:
BEANT/ EA SIT CONSTANS CURA/SENATUS

ontwerp: van der Werff, Muntmeester M.Sonnemans, stem-
pelsnijder D.Koene
goud en zilver, resp 16 en 2000 stuks à 40 stuivers.

No 4 1705 zelfde als 3 in goud en zilver à 50 stuivers

No 5 1714 Voorstellende een gezicht op de stad Rotterdam van af de
Maas, op de voorgrond een gekroonde zittende vrouw, in
haar rechter arm een mercurius staf houdende, in haar
linker arm de hoorn des overvloeds,

Zij leunt op het wapenschild van Rotterdam, zit op een pak
koopmansgoed,

Het schild wordt ook vastgehouden door een engel. Aan de
voeten van de vrouw bevinden zich twee vaten een ladder
en een half anker. Op de Maas zes schepen

Gedeeld, van boven twee hoornen des overvloeds, in het
midden, links een mercurius staf rechts een bazuin, in het
midden het hoofd van Hermes in het verschildt de zon die
de wolken doet formen boven de zee, die zich weer ont-
lasten boven het land. Op zee drie zeilschepen.

gedeeeld van onder, GAUDENS AQUARUM PERPETUA/
VICE FOECUNDA TELLUS EX / HIBET INCOLIS QUOD
NAVIS/ URBI MORA ET UNDA/ CONTINUUS VICIBUS/
MINIS-TRANT./ M.DCC.XIV

ontwerp: tekening van de Vou, graveur Jacobus van Dis-
hoeck te Amsterdam

zilver en goud resp. 300 en 100 stuks, in 1715 aangemunt
400 resp 25 gouden.

van Loon 1e vervolg no. 32 pl III

No 6 1720 Identiek aan no 5 alleen het jaartal M.DCC.XX
in goud en zilver, geschat op 300 zilveren en 100 gouden.

van Loon 6e, vervolg no. 447, van Orden pl XIII, no. 5

No 7 1770 In het midden een vrouw met stadskroon op het hoofd, in
de linker hand een piek met afhangende vrijheidsmuts zit-
tende op een pak gemerkt met een huismark en VB, aan
haar voeten drie pakken en een vat

Aan haar rechter kant de Maasgod met zijn waterkruid en
roerriem aan haar linker kant Mercurius met staf in de linker
hand en hoorn des overvloeds in de rechter hand

Boven de woorden: SALUS INSEPARABILIS

in de afsnede: 17 70 en A LIBERTATE MERCATURA.

÷
gezicht op de stad Rotterdam van de Maas-zijde, in de
lucht een banderolle met ROTERODAMUM.

In het midden een wapen van Rotterdam in barok schild
geflankeerd met twee leeuwen, op de Maas 5 schepen,

rechts onder een plantje, in de afsnede S.C.

Graveur: Theodorus van Berckel (wonende in Rotterdam van
1763 tot 1776)

9e vervolg van Loon 696 Erkentenispenning

No 8 1787 In het midden een altaar met de naam EENDRAGT., bedekt
met een kussen waarop een ontbloot degen, een tak Oranje
appels, een takje acacia en een tak Ereprijs. Naast altaar
een plantje.

Boven: GEHOUW EN GETROUW.

÷
Op een kleed: Erkentenis / voor de bewaarde Rust / binnen
de Stad/by de herstelling/ van s' Lands / wettige Constitu-
tie/ Ao 1787.

boven wapen van Rotterdam, op twee gekruiste fasces, om-
hangen met een guirlande, geflankeerd door S. C.

* De Fasces is een bundel berketakken met een bijl, een symbool van koninklijk,
later ambtelijk gezag, het werd voor de magistraat uitgedragen.

De Twijgenbundel is een vegetatief symbool, wat de aarde vertegenwoordigt. De
Bijl is het symbool van de blijsem die regen brengt, zodat de aarde kan leven. Bij
de Romeinen een instrument tot voltrekking van een door de magistraat uitgesproken
doodvonnis; geseling door de roeden, onthoofding door de bijl (citaat Prof. Dr. J. H.
Thiel).

LITERATUUR

Gebruikte afkortingen: T v M P : Tijdschrift van het Nederlandsch Genootschap voor Munt en Penningkunde 1893 t/m 1913 (Koninklijk per 25-10-1899)
J M P : Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt en Penningkunde 1914 t/m heden.

ALKMAAR

- C. W. Bruinvis: De Alkmaarse Vroedschapspenning.
T v M P 3 (1895), p. 52—61
" 4 (1896), p. 157—165
" 11 (1903), p. 40—41

DELFT

- G. v. Orden: Bijdragen tot de Numismatiek, pl. 1 no 5—6
(Ook van andere steden)

's GRAVENHAGE

- A. O. v. Kerkwijk: De Vroedschapspenningen van 's Gravenhage.
J M P 17 (1930), p. 1—32

GOUDA

- C. W. Bruinvis: De Alkmaarse Vroedschapspenning.
T v M P 3 (1895), p. 52

GRONINGEN

- J. E. Hooft v. Iddekinge: Groninger en Ommelande Praesentie penningen, in: Bijdragen tot de Geschiedenis en Oudekunde inzake van de Provincie Groningen, dl. VII, Groningen 1870
M. von Bahrfeldt: Raedsteeken der Stadt Groningen van 1591
J M P 1 (1914), p. 133—143

HAARLEM

- A. O. v. Kerkwijk: Romeijn de Hooghe als ontwerper van penningen
J M P 2 (1915), p. 184—189 (ook Alkmaar en Rotterdam)
Jhr. C. H. C. A. v. Sijpesteijn: Penningkundige geschiedenis der stad Haarlem.
J M P 3 (1916), p. 1—97

's HERTOGENBOSCH

- Jhr. M. A. Snoeck: Beschrijving van de enkele en dubbele Vroedschaps- of Stadhuispenningen der stad 's Hertogenbosch van 1704 tot 1793.
T v M P 1 (1893), p. 21—36, 74—89, 125—141.
Jhr. M. W. W. Snoeck: Aantekeningen over de 's Hertogenbosche Stadhuispenningen.
J M P 14 (1927), p. 1—115
Jhr. M. W. W. Snoeck: De 's Hertogenbosche Stadhuispenning van 1705.
J M P 15 (1928), p. 87

LEIDEN

- W. F. v. Zegveld: Leidse Vroedschapspenningen.
De Beeldenaar: Maart 1978 p. 7, mei 1978 p. 5
W. K. F. Zwierzina: Leidse Penningen. T v M P 20 (1912), p. 59—65

MIDDELBURG

- M. G. A. de Man: Zeeuwsche loodjes, p. 1—22, pl. 1 no 1—9, Middelburg, 1892.
M. G. A. de Man: De gietvorm der Middelburgsche raads-penningen gevonden.

NIJMEGEN

- T v M P 7 (1899), p. 227—228
M. G. A. de Man: Schepenlooden.
J M P 1 (1914), p. 119
B. H. D. Hermesdorf: De raaitzekens in de stadsrekenboeken van Nijmegen.
Numaga 9 (1962), p. 167
F. Passon: De stedelijke munt van Nijmegen. Nijmegen 1979

ROTTERDAM

- J. H. W. Unger: De Vroedschapspenningen van Rotterdam. Rotterdamsch jaarboekje dl. 1 (1888), p. 169—195
G. J. Th. Beelaerts van Blokland: Rotterdamsche Vroedschapspenningen.
T v M P 2 (1894), p. 159—161
De Geuzenpenning 1952, p. 19

VLISSINGEN

ZIERIKZEE

- M. G. A. de Man: Zeeuwsche loodjes, p. 40, pl. 3 no 1—2. Middelburg, 1892.
M. G. A. de Man: Zeeuwsche loodjes, p. 45, p. 13 no 8—9. Middelburg, 1892.
M. G. A. de Man: Presentiepenningen van Zierikzee.
T v M P 1 (1893), p. 48—49
M. G. A. de Man: Vervalschte Raadspenningen van Zierikzee.
T v M P 2 (1894), p. 135—141
M. G. A. de Man: Numismatiek van Zierikzee
J M P 18 (1931), p. 22—32

MUNTMEESTERS

- L. W. A. Besier: De muntmeesters en hun munslag in de provinciale en stedelijke munthuizen 1574—1813. Utrecht 1890.
H. E. v. Gelder: Muntmeesters en stempelsnijders.
De Geuzenpenning 1967, p. 29—32.
J M P 67 (1980), p. 231—234

DIVERSEN

- N.N.: Nieuwe Nederlandse Jaarboeken van 1787, p. 4782, 4787—89, 5433, 5447, 5467—70, 5747—53
Mr. G. v. Loon: Beschrijving van de Nederlandse historische-penningen en de ten vervolge daarop uitgegeven 9 "stukken", Den Haag en Amsterdam, div. jaren tot 1865.
J. H. W. Unger: De Regeering van Rotterdam 1328—1892. Deel I van Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam. Rotterdam 1892.
Mr E. A. Engelbrecht: De vroedschap van Rotterdam 1572—1795. Deel V van Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam. Rotterdam 1973.

